

همراه گرامی

شبکه روستایی ایران «روستانت» در راستای حمایت از توسعه روستایی در کشور سرویس‌های متعددی را در فضای مجازی اینترنت راه‌اندازی نموده است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره شده است.

کتابی که نسخه الکترونیک آن هم‌اکنون در اختیار شما قرار گرفته است یکی از کتب موجود در «کتابخانه الکترونیکی روستایی» است که شما با مطالعه و پذیرش موارد زیر امکان بهره‌برداری از آن را خواهید داشت:

- ۱- امتیاز این کتاب متعلق به سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور است. این سازمان در راستای اهداف خود اقدام به تهیه این کتاب نموده است و آن را به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار می‌دهد.
- ۲- این کتاب و نیز سایر کتب حوزه روستایی این سازمان قبلاً در قالب تفاهم‌نامه‌ای توسط این شبکه به صورت لوح فشرده منتشر گردیده است و این شبکه مجوز نشر غیرتجاری این کتب را از این سازمان دریافت نموده است.
- ۳- این کتاب صرفاً جهت مطالعه و انجام امور پژوهشی در اختیار شما قرار گرفته است و در راستای حفظ حقوق مالکیت مادی و معنوی، هرگونه فعالیت تجاری با این کتاب ممنوع است.

عناوین کتب موجود در کتابخانه الکترونیکی شبکه روستایی ایران:

- ❖ آشنایی با طراحی، برنامه ریزی و مدیریت تاسیسات خدمات روستایی
- ❖ آشنایی با نحوه تهیه برنامه پنج‌ساله دهیاری‌ها
- ❖ آشنایی با توسعه اقتصاد روستایی، ایجاد اشتغال و توسعه صنایع دستی
- ❖ آشنایی با اصول و مبانی محیط زیست
- ❖ آشنایی با اصول کامپیوتر
- ❖ مدیریت و سامان‌دهی بافت‌های فرسوده روستایی
- ❖ آشنایی با طراحی، برنامه ریزی و مدیریت فضای سبز و فضاهای چند منظوره روستایی
- ❖ محیط زیست روستا (مدیریت مواد زائد، فضای سبز روستا و...)
- ❖ اصول انبارداری

- ❖ آشنایی با طراحی، برنامه ریزی و مدیریت تاسیسات خدمات روستایی
- ❖ آشنایی با طرح‌های هادی و کنترل و نظارت بر ساخت و ساز روستایی
- ❖ آشنایی با حفظ و بهسازی میراث فرهنگی بافت‌های تاریخی
- ❖ آشنایی با وظایف، تشکیلات و جایگاه دهیاری‌ها
- ❖ آشنایی با سازمان‌های مرتبط با امور دهیاری‌ها
- ❖ آشنایی با طرح هادی روستایی
- ❖ آشنایی با برنامه ریزی روستایی
- ❖ راهنمای جامع مدیریت روستایی
- ❖ منابع درآمدی دهیاری‌ها
- ❖ دستورالعمل‌ها و قوانین دهیاری‌ها
- ❖ اصول و مبانی بهداشت روستایی
- ❖ آشنایی با برنامه‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی روستا
- ❖ مفاهیم و مبانی ساماندهی صنایع در نواحی روستایی
- ❖ برنامه‌ریزی و کنترل پروژه‌های روستایی
- ❖ قوانین مالی و معاملاتی دهیاری‌ها
- ❖ جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی و فرهنگی روستا
- ❖ فضای سبز روستایی
- ❖ مدیریت توسعه زیرساخت‌های خدماتی روستایی
- ❖ منابع مالی و درآمدی دهیاری‌ها
- ❖ مفاهیم و مبانی صنایع روستایی
- ❖ مدیریت روستایی در ایران
- ❖ برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران
- ❖ بودجه نویسی و بودجه ریزی روستایی
- ❖ بهسازی طبیعت و حفاظت از محیط زیست روستایی
- ❖ منابع انسانی و قوانین استخدامی
- ❖ توسعه فرهنگی و اجتماعی روستا
- ❖ آشنایی با طرح هادی روستایی
- ❖ آشنایی دهیاران با هدفمندسازی یارانه‌ها
- ❖ آشنایی با اصلاح الگوی مصرف در روستا
- ❖ آنچه یک دهیار باید بداند

- ❖ آشنایی با قوانین و مقررات کار و تامین اجتماعی
- ❖ آشنایی با صدور پروانه ساختمان و هدایت ساخت و ساز در روستا
- ❖ مدیریت مواد زائد روستایی
- ❖ اصول و مفاهیم مذاکره و ارتباطات در مدیریت روستایی
- ❖ حسابداری، حسابرسي و امور مالی دهیاری‌ها
- ❖ کارآفرینی روستایی
- ❖ مدیریت اقتصادی روستا
- ❖ مدیریت بحران روستایی
- ❖ مشارکت و ارتباط متقابل دهیار، شورا و دولت
- ❖ مقدمه‌ای بر مجموعه قوانین و مقررات ده و دهیاری
- ❖ منابع مالی و اشتغال روستایی
- ❖ تجزیه و تحلیل مشاغل و استانداردهای آموزشی
- ❖ .....

برای استفاده از خدمات و سرویس‌های متعدد «شبکه روستایی ایران» می‌توانید روی عنوان هر یک کلیک کنید:

سایت اخبار و اطلاعات روستاها 🚩	آلبوم تصاویر روستایی 🚩	آگهی محصولات روستایی 🚩
سرویس پیامک روستایی 🚩	بانک اطلاعات روستاها 🚩	دانشنامه روستایی 🚩
نامه رسان روستایی 🚩	کتابخانه الکترونیکی روستایی 🚩	اطلس و نقشه‌های روستایی 🚩
اوقات شرعی روستاها 🚩	اطلاعات استان‌ها 🚩	مجلات روستایی 🚩
هواشناسی روستایی 🚩	مستجوگر کتاب روستایی 🚩	فانهای قرآن روستایی 🚩
گردشگری روستایی 🚩	نرم‌افزار مسابرداری 🚩	امور دهیاری‌ها 🚩
وبلاگ‌های روستایی 🚩	اطلاعات فرهیفتگان روستاها 🚩	مقالات موزه روستایی 🚩
فروشگاه اینترنتی 🚩	صدای مشاور روستایی 🚩	قیمت نهاده‌های روستایی 🚩
بانک غذاهای مملی 🚩	بانک رگوردهای روستایی 🚩	قوانین و مقررات عمومی 🚩

وزارت کشور

سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور

منابع درآمدی دهیاری ها

از سری منابع آموزشی دهیاری ها

تهیه و تنظیم :

مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری و روستایی
سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور

منابع درآمدی دهیاری‌ها

کارفرما: دفتر آموزش و مطالعات کاربردی سازمان
شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

تهیه و تدوین: معاونت آموزشی جهاد دانشگاهی

عنوان و نام پدیدآور : منابع درآمدی دهیاری‌ها/ تهیه و تدوین معاونت آموزشی جهاددانشگاهی.
مشخصات نشر : تهران : سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور: بنیاد خواجه نصیر طوسی، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری : ۵۱ص: جدول، نمودار.
شابک : ۴-۷۴-۷۰۱۲-۹۶۴-۹۷۸: ۱۸۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه: ص. ۴۶
موضوع : دهیاری -- ایران -- امور مالی : دهیاری -- ایران -- درآمد
شناسه افزوده : جهاد دانشگاهی. معاونت آموزشی
شناسه افزوده : بنیاد خواجه نصیر طوسی
شناسه افزوده : سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور
رده بندی کنگره : HJ ۹۱۱۱/م۸ ۱۳۹۱
رده بندی دیویی : ۴۸۲۴۰۹۵۵/۳۵۲
شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۳۶۱۰۵

سازمان شهرداری و دهیاری های کشور

عنوان کتاب: منابع درآمدی دهیاری‌ها
کارفرما: سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور- مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهری و روستایی
مجری: معاونت آموزشی جهاد دانشگاهی
ناشر: انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور - بنیاد خواجه نصیر طوسی
مدیر پروژه: حسین رجب صلاحی
ناظر پروژه: سید عارف موسوی - یوسف جامدی
نوبت چاپ: اول تاریخ چاپ: پاییز ۱۳۹۱
قیمت: ۱۸۰۰۰ ریال
شابک: ۴-۷۴-۷۰۱۲-۹۶۴-۹۷۸

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
مقدمه	۱
۱- تعاریف و مفاهیم	۵
۳- عوارض صدور پروانه ساختمان	۲۴
۴- دریافت وام از بانک ها و موسسات اعتباری با تصویب شورای اسلامی بخش	۲۵
۵- درآمد حاصل از کمک های دولتی و خودیاری بخش خصوصی، اعانات و هدایا در	
چارچوب دستور العمل های مربوط	۲۶
۶- وصول بهای خدماتی که دهیاری ارائه می دهد با تصویب شوراها و تأیید بخشدار و	
رعایت دستور العمل های مرتبط	۲۹
۷- کمک های دولت برای اجرای طرح های خدماتی، عمرانی در قالب بودجه سالانه	
کشور	۳۲
۸- درآمد های ناشی از عوارض اختصاص یافته از سوی مراجع وضع عوارض به منظور	
ایجاد تأسیسات عمومی و دولتی در محدوده قانونی روستا و حریم آن	۳۳
۹- آشنایی با تنظیم جداول بودجه	۳۴
۱۰- آشنایی با تهیه و تنظیم متمم بودجه	۴۱
۱۱- آشنایی با تهیه و تنظیم اصلاح بودجه	۴۲
منابع و مأخذ	۴۶

مقدمه

برنامه ریزی و توسعه روستایی و ارائه خدمات عمومی و انجام کارهای عمرانی و ... همگی از طریق تأمین منابع مالی و کسب درآمد برای دهیاری‌ها امکان پذیر است و به نظر می‌رسد یکی از اهداف قانونگذار در تأسیس نهاد مدنی مثل «شوراها» و در کنار آن «دهیاری» جلب مشارکت مردم در کنار اعتبارات و امکانات دولتی است. اصل تقدم درآمدها بر هزینه‌ها ایجاب می‌کند که مدیریت روستا قبل از هر اقدام هزینه‌ای، منابع مالی خود را پیش‌بینی و زمینه جذب منابع را فراهم آورد.

بخش از این منابع با توجه به مقررات عمومی و در زمینه‌های مختلف برای دهیاران قابل دریافت است و برخی دیگر بر ابتکار، ذوق و توانمندیهای دهیار مربوط است، کشور ما از گستردگی جغرافیایی و اقلیم متنوع و چهار فصل برخوردار است، مزیت‌های اقتصادی مطلوبی برای تولید انواع محصولات کشاورزی، صنعتی و خدماتی در مراکز روستایی وجود دارد، امروزه با توجه به مشکلات بخش کشاورزی می‌توان صنایع کوچک روستایی، صنایع تبدیلی و بخشی از تولیدات خدماتی را به عنوان مکمل بخش کشاورزی در جهت توسعه روستاهای کشور بکار گرفت. گسترش صنایع کوچک و بطور کلی کسب و کارهای کوچک ضمن ایجاد اشتغال و جذب نیروهای فعال در بخشی از سال ضمن جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه روستاییان به مناطق شهری، بخش کشاورزی را می‌تواند در مسیر تجاری سازی قرار داده و نهایتاً اینکه بستر مناسبی برای توسعه متوازن کشور بویژه مناطق روستایی را فراهم آورد. در کشور ما پتانسیل‌های مناسبی برای ایجاد و راه‌اندازی کسب و کارهای کوچک و بنگاههای اقتصادی زودبازده وجود دارد. قوانین و مقررات و سازمان‌های حامی خوبی نیز پشتیبانی‌های لازم را ارائه می‌نمایند. لذا دهیاران به عنوان مسئولین محلی می‌توانند سرمایه‌گذاران محلی و افراد توانمند و جویای کار در روستاها را پس از امکان‌سنجی شناخت فرصت‌های سرمایه‌گذاری، جذب و با ایجاد واحدهای صنعتی و خدماتی مسیر توسعه و رونق اقتصادی و اجتماعی روستاها را هموار نمایند. بدین منظور برگزاری دوره‌های کارآفرینی و طرز تهیه طرح‌های توجیهی درآمدزا برای دهیاران پیشنهاد می‌شود. (رک. آشنایی با نحوه تهیه طرح‌های توجیهی درآمدزا- تمرکز خدمات تخصصی شهری و روستایی جهاددانشگاهی ۸۵)

در اینجا جهت آشنایی بیشتر تعاریف و مفاهیم و قوانین و مقررات در سطوح سلسله‌مراتبی آن می‌آوریم.

قانون: رسم و قاعده و روش را قانون می‌گویند. قانون به دو قسمت تقسیم می‌شود: قانون اساسی و قانون عادی.

قانون اساسی: مجموعه قواعدی است که تشکیلات سیاسی کشور، حدود قدرت آنها و تقسیم قدرت میان آنها و اصول حقوق افراد ملت و رابطه کلی دولت و مردم است به تعبیر روشن تر میثاق بین مردم و حکومت و حاوی مطالب کلی است.

قوانین عادی: قاعده ای است که مقامات صلاحیت دار (مجالس قانون گذاری) وضع و ابلاغ می کنند. **تصویب نامه:** سندی است رسمی که هیأت وزیران به حکم قانون و طبق مسئولیتی که در اداره عمومی کشور دارند اتخاذ می کنند.

اساسنامه: سندی است رسمی که هدف، اصول، ارکان، شرایط اعضاء و طرز کار سازمان را معین می سازد.

آیین نامه: همانند قانون و تصویب نامه یک دستور عام و کلی است که مراجع صلاحیت دار در مورد موضوعات معین صادر می کنند. که ایجاد حق و تکلیف می کند و اجرای آن برای مقامات اداری، آموزشی و مردم امری ضرورت است مگر آنکه برخلاف قوانین باشد.

بخشنامه: حکم یا دستوری است که از طرف وزارتخانه ها یا مؤسسات در نسخه های متعدد نوشته و به شعبات و کارمندان ابلاغ می شود که شامل مقررات و دستورهایی است که از طرف مقامات بالاتر به مقامات زیردست بر اساس سلسله مراتب اداری صادر می شود.

دستورالعمل: شیوه و روش انجام دادن کاری و یا استفاده از چیزی است. (در برخی موارد از شیوه نامه به جای دستورالعمل نیز استفاده می شود).

قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران (مصوب ۱۳۷۵/۳/۱)

• تشکیلات

ماده ۱- به منظور پیشبرد سریع برنامه های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی، پرورشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم و نظارت بر امور روستا، بخش، شهر و شهرک، شوراهایی به نام شورای اسلامی روستا، بخش، شهر و شهرک براساس مقررات این قانون تشکیل می شود.

ماده ۲- مقصود از شورا در این قانون شوراهای اسلامی روستا، بخش، شهر و شهرک می باشد.

ماده ۳- دوره فعالیت هر شورا از تاریخ تشکیل چهار سال خواهد بود و انتخاب مجدد آنان بلامانع است.

ماده ۴- تعداد اعضای شورای اسلامی روستاهای تا ۱۵۰۰ نفر جمعیت سه نفر و روستاهای بیش از ۱۵۰۰ نفر جمعیت و بخش پنج نفر خواهد بود.

ماده ۵- در هر بخش شورای بخش با اکثریت نسبی از بین نمایندگان منتخب شوراهای روستاهای واقع در محدوده بخش تشکیل می شود و در صورتی که عضو معرفی شده از شورای روستا به عضویت اصلی و علی البدل شورای بخش انتخاب شود از عضویت شورای روستا خارج نخواهد شد.

ماده ۶- شورای بخش پس از تشکیل حداقل سه چهارم شوراهای روستاهای تابع بخش تشکیل می گردد.

تبصره- از یک روستا بیش از یک نفر نباید در شورای بخش حضور داشته باشد و در صورتی که تعداد روستاهای بخشی کمتر از پنج روستا باشد اعضای شورای بخش از میان مجموع اعضای شوراهای روستاها انتخاب خواهند شد و در نهایت، حداقل باید از هر روستا یک نفر انتخاب گردد.

ماده ۷- تعداد اعضای شوراهای اسلامی شهر و شهرک به شرح زیر تعیین می شود:

الف) شهرک های از دویست خانوار تا هزار خانوار، سه نفر و از هزار خانوار به بالا ۵ نفر.

ب) شهرهای تا ۵۰ هزار نفر، ۵ نفر.

ج) شهرهای بیش از ۵۰ هزار تا دویست هزار نفر جمعیت، ۷ نفر.

د) شهرهای بیش از یک میلیون نفر جمعیت، ۹ نفر.

ه) شهرهای بیش از یک میلیون نفر جمعیت، ۱۱ نفر.

و) شهر تهران، ۱۵ نفر.

تبصره- ملاک تشخیص جمعیت هر شهر و روستا آخرین سرشماری جمعیتی خواهد بود.

ماده ۸- تعداد اعضای علی البدل شوراها از دو تا شش نفر به تناسب تعداد اعضای اصلی هر شورا با اولویت از لحاظ تعداد آرا بعد از حایزین اکثریت قرار می گیرند. در صورتی که تعداد داوطلبان کمتر از مجموع اعضای اصلی و علی البدل باشد تعداد مازاد بر اعضای اصلی به عنوان اعضای علی البدل انتخاب می شوند و در صورتی که تعداد داوطلبان برای تشکیل شورا کمتر از تعداد اعضای اصلی باشد. انتخابات برگزار نخواهد شد.

ماده ۹- هر گاه عضو یا اعضای به هر دلیل از عضویت شورا خارج شوند، از اعضای علی البدل برای عضویت در شورا به ترتیب آراء دعوت می شود.

ماده ۱۰- نمایندگان مجلس شورای اسلامی، استانداران، فرمانداران، بخشداران، دهیاران و مدیران کل و رؤسای ادارات می توانند در جلسات شورای اسلامی حوزه مسئولیت خود بدون حق رأی شرکت کنند.

تبصره- شوراها در صورت ضرورت و بنا به دعوت دهیار، بخشدار و فرماندار ذی‌ربط موظف به تشکیل جلسه فوق‌العاده می‌باشند. این دعوت باید کتبی و با تعیین وقت قبلی و ذکر دستور جلسه باشد.

ماده ۱۱- در صورت دعوت شوراها اسلامی روستا از دهیار، شهرک‌ها و شهرهای واقع در محدوده بخش از بخشدار و شهر مرکز شهرستان از فرماندار، مقامات مذکور موظف به شرکت در جلسات شورای مربوط می‌باشند. این دعوت باید کتبی و با تعیین وقت قبلی و ذکر دستور جلسه انجام پذیرد. در صورت خودداری مقامات مذکور از شرکت در جلسات شورای مربوط بدون عذر موجه، توسط مسئول مافوق کتباً مورد تذکر و در صورت تکرار مورد توبیخ قرار خواهند گرفت.

ماده ۱۲- شورای روستا و شورای بخش در واحدها و عناصری از تقسیمات کشوری تشکیل می‌شود که به ترتیب طبق مواد ۲ و ۳ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری به نام روستا و بخش شناخته شده باشند.

ماده ۱۳- در مجتمع‌های مسکونی واقع در خارج از محدوده قانونی و حریم شهرها و روستاها که واحدهای مسکونی آن به صورت مستقل یا آپارتمان قابل تملک اشخاص باشد و طبق مقررات شهرک خوانده شود شورایی به نام شورای اسلامی شهرک تشکیل می‌گردد.

تبصره- مکانهای جمعیتی خارج از محدوده قانونی و حریم شهر که حداقل درای ۲۰۰ خانوار بوده و عرفاً شهرک نامیده می‌شود بنا به تشخیص وزارت کشور و صرفاً به جهت ایجاد شورای اسلامی مشمول انجام امر انتخابات شورای اسلامی شهرک شده و وظایف و اختیارات مندرج در این قانون، مربوط به شورای شهرک، در آن اجراء و سایر مقررات مربوط به آن مکان تابع مقررات خاص خود می‌باشد.

ماده ۱۴- هر فرد می‌تواند فقط عضو یک شورا باشد.

تبصره- اعضای شورای اسلامی روستا که به عضویت اصلی یا علی‌البدل شورای اسلامی بخش انتخاب می‌شوند از شمول این ماده مستثنی هستند.

ماده ۱۵- جلسات شوراها با حضور دو سوم اعضای اصلی رسمیت می‌یابد و تصمیمات به اکثریت مطلق آرای حاضران معتبر می‌باشد.

ماده ۱۶- اولین جلسه شوراها ظرف یک هفته بعد از قطعی شدن انتخابات به دعوت مسئولان واحدهای تقسیمات کشوری حوزه‌های انتخابیه و با ریاست مسن‌ترین اعضاء تشکیل می‌شود و از بین رییس و یک نایب رییس و حداقل یک مثنی انتخاب می‌نمایند.

ماده ۳۱- در صورتی که هر یک از شوراهای به علت فوت، استعفا یا سلب عضویت اعضای اصلی و علی‌البدل، فاقد حد نصاب لازم برای تشکیل جلسه گردد و بیش از شش ماه به پایان دوره مانده باشد وزارت کشور موظف است حداکثر ظرف دو ماه انتخابات میان‌دوره‌ای جهت تکمیل تعداد اصلی و علی‌البدل و ادامه فعالیت آن را برگزار نماید.

وظایف شوراهای:

ماده ۶۸- وظایف و اختیارات شورای اسلامی روستا عبارت است از:

- الف) نظارت بر حسن اجرای تصمیم‌های شورای اسلامی روستا.
- ب) بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارسایی‌های موجود در روستا و تهیه طرح‌ها و پیشنهادهای اصلاحی و عملی در این زمینه‌ها و ارائه آن به مقامات مسئول ذی‌ربط.
- ج) جلب مشارکت و خودیاری مردم و همکاری با مسئولان اجرایی وزارتخانه‌ها و سازمان‌هایی که در ارتباط با روستا فعالیت می‌کنند و ایجاد تسهیلات لازم جهت پیشبرد امور آنها.
- د) تبیین و توجیه سیاست‌های دولت و تشویق و ترغیب روستاییان جهت اجرای سیاست‌های مذکور.
- ه) نظارت و پیگیری اجرای طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی اختصاص یافته به روستا.
- و) همکاری با مسئولان ذی‌ربط برای احداث، اداره، نگهداری از تاسیسات عمومی، اقتصادی، اجتماعی و رفاهی مورد نیاز روستا در حدود امکانات.
- ز) کمک‌رسانی و امداد در مواقع بحرانی و اضطراری مانند جنگ و وقوع حوادث غیرمترقبه و نیز کمک به مستمندان و خانواده‌های بی‌سرپرست با استفاده از خودیاری‌های محلی.
- ح) تلاش برای رفع اختلافات افراد و محلات و حکمیت میان آنها.

۱- تعاریف و مفاهیم

برای آشنایی بیشتر با تعاریف و مفاهیم مربوط به منابع درآمدی دهیاری‌ها، ابتدا عبارات و اصلاحات موجود در «دستورالعمل ایجاد یکنواختی در نظام عوارض شوراهای اسلامی بخش مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۹ وزارت کشور» و «دستورالعمل شیوه محاسبه عوارض محلی عمومی مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۹ وزارت کشور» را مورد مطالعه قرار می‌دهیم و سپس حسب مورد مفاهیم مرتبط با موضوعات مربوط در این بخش مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

دستورالعمل ایجاد یکنواختی در نظام عوارض شوراهای اسلامی بخش (مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۹)

به استناد تبصره ذیل ماده ۳۷ آیین‌نامه مالی دهیاری‌ها مصوب ۸۲/۵/۱۹ هیأت وزیران و تبصره ذیل ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک

مصوب ۷۸/۸/۱۰ دستورالعمل ایجاد یکنواختی در نظام عوارض شوراهای اسلامی بخش به شرح ذیل تصویب و ابلاغ می گردد.

ماده ۱: در این دستورالعمل برای رعایت اختصار به جای قانون تشکیلات و وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و اصلاحیه بعدی آن واژه «قانون شوراها» و به جای آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک مصوب ۷۸/۸/۱۰ هیأت وزیران از واژه آیین نامه اجرایی و به جای قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۸۱/۱۱/۲ واژه قانون تجمیع عوارض استفاده می شود.

ماده ۲: عوارض موضوع این دستورالعمل عبارت است از وجه یا جوهی که مستند به آیین نامه اجرایی و با اجرایی و با رعایت مقررات مندرج در ماده ۵ قانون تجمیع عوارض و تبصره یک آن و ماده ۳ و بند ب ماده ۱۴ و ماده ۱۶ آیین نامه اجرایی به تصویب شورای اسلامی بخش رسیده و از طریق درج در روزنامه ها و جراید محلی یا روزنامه های کثیرالانتشار و یا از هر طریق دیگری که جنبه عمومی دارد به آگاهی عموم برسد.

تبصره: وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی می بایستی حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد تصویب و اعلام عمومی گردد.

ماده ۳- منبع عوارض: عبارت است از کلیه اماکن و واحدهای صنفی، صنعتی، تولیدی، خدماتی، ساختمانی، زمین و هرگونه منبع درآمدی واقع در محدوده روستا موضوع ماده ۳ آیین نامه اجرایی باشد.

ماده ۴- نوع عوارض:

الف- عوارض ملی: به عوارضی اطلاق می شود که در قانون تجمیع عوارض تکلیف نحوه وصول و ایصال و مصرف آن معین گردیده است.

ب- عوارض محلی عمومی: عوارضی است که به استناد بند ب ماده یک آیین نامه اجرایی قانون تجمیع عوارض و یا رعایت مقررات مندرج در قانون شوراها و ماده ۳ آیین نامه اجرایی وضع گردیده است. از انواع عوارض محلی می توان عوارض بر زمین، ساختمان و کسب و پیشه و ... را نام برد. عوارض محلی عمومی پس از اظهار نظر استاندار ظرف مدت یک ماه وصول است.

پ- عوارض محلی اختصاصی: عوارضی است که با رعایت تبصره یک ماده ۵ قانون تجمیع عوارض بر اساس شرایط جغرافیایی- طبیعی، اقتصادی- اجتماعی و کالبدی روستا به پیشنهاد دهیار و تصویب

شورای اسلامی روستا و تایید شورای اسلامی بخش تعیین می شود. عوارض محلی اختصاصی پس از اظهار نظر استاندار ظرف مدت یک ماه قابل وصول است.

ماده ۵: تعرفه های عوارض: فهرستی است از کلیه انواع عوارض و بهای خدمات و سایر درآمدهایی که با رعایت قوانین مربوط توسط دهیاری یا تحصیل می شود، درج و هر نوع عوارض یا بهای خدمات جدیدی که وضع و تصویب می گردد یا هر تغییری که در نوع و میزان نرخ آنها صورت می گیرد، در تعرفه های مذکور منعکس شود.

ماده ۶: مؤدی عوارض: اشخاص حقیقی یا حقوقی پرداخت کننده عوارض یا درآمد به دهیاری است که ممکن است منبع عوارض یا درآمد مشمول وی باشد یا اشخاص مذکور وسیله وصول و ایصال عوارض و درآمد باشند.

ماده ۷: مامور تشخیص: دهیار یا فردی است که از طرف دهیار اختیار تطبیق وضع مؤدی با هر مورد عوارض و تشخیص بدهی مؤدی کتباً بعهده او گذاشته شده است و مامور تشخیص مکلف است کمال دقت را در تشخیص خود در مورد عوارض مربوطه بکار برد و در صورت بروز تخلف از وی مراجع ذی ربط به وضع او رسیدگی خواهند نمود.

ماده ۸: تشخیص علی الرأس: تشخیصی است که مامور تشخیص با رعایت این دستورالعمل و براساس قرائن مستند هنگامی که مؤدی از ارائه و در اختیار گذاشتن مدارک و دفاتر خودداری نماید، خواهد داد.

ماده ۹: مأمور وصول: ماموری است که از طرف دهیار جهت وصول درآمد و عوارض تعیین می شود. مامورین وصول باید تضمین کافی را جهت انجام این وظیفه به دهیاری بسپارند.

ماده ۱۰: پیش آگهی: نوعی آگهی می باشد که حاوی مشخصات منبع عوارض و مؤدی یا مؤدیان با ذکر مستند قانونی و نوع و میزان عوارض و شماره حساب بانکی دهیاری به همراه آدرس بانکی مربوطه که بعد از سررسید موعد پرداخت عوارض به بدهکار و یا مؤدی عوارض که پرداخت بدهی خود را به تأخیر انداخته است توسط دهیاری فرستاده می شود.

ماده ۱۱: اخطاریه: برگه ای است که توسط دهیاری بعد از صدور و ارسال پیش آگهی برای اخطار به بدهکار عوارض و یا مؤدی عوارض که پرداخت بدهی خود را به تأخیر انداخته است، فرستاده می شود.

ماده ۱۲: صورتحساب بدهی: برگه ای است که شامل میزان بدهی اشخاص حقیقی و یا حقوقی و شماره حساب بانکی مربوطه بابت انواع عوارض متعلق به منبع عوارض با ذکر مستند قانونی و نحوه

محاسبه عوارض یا بدهی بوده که با درخواست مؤدی با ذکر مستند قانونی و نحوه محاسبه عوارض یا بدهی بوده که با درخواست مؤدی یا دفترخانه اسناد رسمی توسط دهیاری تنظیم و تسلیم و یا ارسال می گردد، چنانچه صورتحساب بدهی به منظور اعلام میزان بدهی و در پاسخ به استعلام دفاتر اسناد رسمی برای انجام و یا تودیع مبلغ بدهی به حساب بانکی دهیاری خواهد بود.

ماده ۱۳: رسید دریافت وجه: برگه ای است که به موجب آن دهیاری مکلف است در قبال دریافت عوارض و سایر مطالبات به پرداخت کننده تسلیم نماید.

ماده ۱۴: تقسیط عوارض: دهیاری مجاز به تقسیط مطالبات خود ناشی از عوارض نیست. در مواردی که مؤدی قادر به پرداخت تمام بدهی خود بطور یکجا نباشد، دهیاری می تواند مطالبات خود را با اقساط حداکثر در سی و شش ماه مطابق دستورالعملی که به پیشنهاد دهیار به تصویب شورای اسلامی روستای مربوط می رسد، دریافت نماید. در هر حال صدور مفاصا حساب موقوف به تادیه کلیه بدهی های مؤدی خواهد بود.

ماده ۱۵: مفاصا حساب: برگه ای است که پس از پرداخت کامل بدهی مؤدی عوارض به دهیاری و یا اثبات عدم بدهی مؤدی در تاریخ معین برای مقطع زمانی مشخص صادر می شود و در آن می بایستی مشخصات کامل پرداخت کننده عوارض و منبع عوارض و حسب مورد مبلغ و شماره و تاریخ فیش بانکی محل پرداخت درج می شود.

ماده ۱۶: پیش آگهی باید با ابلاغ قانونی طبق موارد مذکور در فصل ابلاغ قانونی آیین نامه دادرسی مدنی به مؤدی یا مؤدیان ابلاغ گردد و در پیش آگهی قید شود که عوارض متعلقه را حداکثر ظرف مدت ۱۰ روز پس از ابلاغ این پیش آگهی به حساب معرفی شده در پیش آگهی واریز و رسید دریافت نمایند و در صورت اعتراض به میزان عوارض مؤدی یا مؤدیان مکلفند حداکثر ظرف مدت ۱۵ روز پس از ابلاغ رسمی اعتراض خود را کتباً به همراه مدارک مثبته به دهیاری تحویل و رسید دریافت دارند. در این صورت دهیاری در مرحله نخست موضوع را رسیدگی و چنانچه منجر به توافق نگردد پرونده را جهت اتخاذ تصمیم نهایی به مرجع صالحه ارجاع خواهد نمود.

ماده ۱۷: در صورت انقضای مهلت مندرج در پیش آگهی و عدم اعتراض مؤدی پیش آگهی صادره به منزله قبول از ناحیه مؤدی تلقی خواهد گردید.

ماده ۱۸: دهیارها دارای فهرستی از تعرفه های عوارض خواهند بود که در آن انواع عوارضی که بوسیله دهیاری وصول و تحویل می شود درج و هر نوع عوارض جدید که وضع و تصویب می گردد

و یا هر تغییری که در نوع، میزان، مبلغ و نرخ آنها صورت می گیرد در فهرست مذکور منعکس می شود.

ماده ۱۹: وزارت کشور (سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور) مکلف است آموزشهای لازم را جهت توجیه این دستورالعمل به دهیاری ها ارائه نماید.

ماده ۲۰: برقراری و وصول هر گونه عوارض محلی صرفاً در قالب قانون شوراها و آیین نامه اجرایی مربوطه و دستورالعمل های صادره و سایر قوانین و مقررات مرتبط امکان پذیر خواهد بود.

ماده ۲۱: وزارت کشور (سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور) مسئول نظارت بر حسن اجراء و رعایت دستورالعمل در سراسر کشور است.

دستورالعمل شیوه محاسبه عوارض محلی عمومی (مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۹ وزارت کشور)

به استناد تبصره ذیل ماده ۳۷ آیین نامه مالی دهیاری ها مصوب ۸۲/۵/۱۹ هیأت وزیران « دستورالعمل شیوه محاسبه عوارض محلی عمومی» به شرح زیر ابلاغ می گردد.

ماده ۱: عوارض سطح روستا: بر کلیه اراضی و ساختمان ها و مستحقات واقع در محدوده روستا عوارض به مأخذ حداکثر یک در صد ارزش معاملاتی مورد عمل دارایی موضوع ماده ۶۴ قانون مالیاتهای مستقیم برقرار می شود که توسط دهیاری محل محاسبه و وصول می گردد.

شیوه محاسبه: قطعه زمینی واقع در محدوده روستا به مساحت (عرصه و اعیان) ۵۰۰ متر مربع با قیمت منطقه ای هر متر مربع ۱۰۰۰۰ ریال عوارض سالیانه سطح روستا آن بشرح ذیل محاسبه می گردد.

یک درصد $\times$ قیمت منطقه ای $\times$ مساحت = عوارض سطح روستا

مترمربع ۵۰۰ = مساحت   ریال ۱۰۰۰۰ = قیمت منطقه ای

ریال ۵۰۰۰۰۰ = $۱۰\% \times ۱۰۰۰۰ \times ۵۰۰$

۱٪ = عوارض سطح روستا (ضریب منطقه ای)

ماده ۲: عوارض بر معاملات غیر منقول (زمین و ساختمان): عوارض بر معاملات غیر منقول به مأخذ حداقل نیم در صد مبلغ مورد معامله توسط دهیاری محل قابل وصول خواهد بود.

شیوه محاسبه: زمین واقع در روستا به مبلغ ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال به فروش رسیده است .

عوارض مربوطه بشرح زیر محاسبه می گردد:

$۱۰۰۰۰۰۰۰ \times ۰\%۵ = ۵۰۰۰۰$

ماده ۳: عوارض کسب و پیشه: کلیه واحدهای کسبی و مشاغل خاص در سطح روستا مکلفند عوارض سالیانه مکانی که در آن به کسب یا پیشه خاص می پردازند برابر تعرفه مصوب به دهیاری

پرداخت نمایند. نرخ عوارض فوق الذکر با توجه به رونق اقتصادی روستا توسط مراجع ذیصلاح قانونی تعیین خواهد گردید.

ماده ۴: حق افتتاح کسب و پیشه: وجه مذکور برای یکبار جهت افتتاح کسب و پیشه و شروع فعالیت صنفی از متقاضی علاوه بر عوارض سالیانه صنف مربوطه، توسط دهیاری از مؤدی (متقاضی کسب) اخذ می‌گیرد و میزان آن حداکثر ۳ برابر عوارض سالیانه صنف مربوطه خواهد بود.

شیوه محاسبه: عوارض کسب و پیشه متقاضی خواروبار فروشی که برای اولین بار می‌خواهد فعالیت صنفی خود را شروع نماید بشرح ذیل است:

$$\text{ریال } 20000 = \text{عوارض سالیانه خواربار فروشی}$$

$$\text{حق افتتاح (ریال)} = 60000 = 3 \times 20000$$

$$\text{عوارض شروع فعالیت صنفی (ریال)} = 80000 = 20000 + 60000$$

ماده ۵: عوارض پذیره: حداکثر عوارض پذیره یک متر مربع از یک واحد تجاری، اداری، صنعتی که توسط دهیاری محاسبه و از متقاضیان احداث بنا در محدوده و حریم روستا وصول می‌گردد، به شرح جدول ذیل می‌باشد.

ردیف	طبقات	تجاری	اداری و عمومی	صنعتی و کشاورزی	ملاحظات
۱	همکف	۳P	۲P	۱P	P قیمت منطقه ای ملاک
۲	زیرزمین	۲P	۱/۵P	۰/۵P	عمل دارایی تعیین می‌گردد
۳	اول	۱/۲۵P	۱P	۰/۳۵P	
۴	دوم به بالا	۱P	۱P		

شیوه محاسبه: عوارض پذیره یک واحد تجاری در دو طبقه (همکف و اول) به مترآژ هر طبقه ۱۰۰ متر مربع و قیمت منطقه ای (p) ۵۰۰۰ ریال حداکثر بشرح زیر خواهد بود:

$$\text{عوارض پذیره طبقه همکف (ریال)} = 150000 = 3 \times 5000 \times 100 = 3p \times 100$$

$$\text{عوارض پذیره طبقه اول (ریال)} = 625000 = 25/1 \times 5000 \times 100 = 1/25 p \times 100$$

$$\text{کل عوارض پذیره (ریال)} = 2125000 = 150000 + 625000$$

ماده ۶: عوارض صدور پروانه ساختمان مسکونی: عوارض صدور پروانه ساختمان مسکونی بشرح ذیل محاسبه و توسط دهیاری از متقاضیان احداث بنا در محدوده و حریم روستا وصول می‌گردد.

$$\text{(متر مربع) اعیانی مجاز} = \text{در صد تراکم بنا (سطح اشتغال)} \times \text{مساحت زمین}$$

$$\text{مبلغ عوارض صدور پروانه ساختمانی} = \text{قیمت منطقه ای} \times \text{اعیانی مجاز}$$

شیوه محاسبه: زمین به مساحت ۴۰۰ متر مربع و ضابطه احداث بنا در منطقه مورد نظر ۶۰ درصد مساحت زمین باشد، عوارض صدور پروانه ساخت زمین مورد نظر به شرح زیر محاسبه می گردد (قیمت منطقه ای هر متر مربع ۵۰۰۰ ریال)

$$\text{اعیانی مجاز (متر مربع)} = ۴۰۰ \times ۶۰\% = ۲۴۰$$

$$\text{مبلغ عوارض صدور پروانه ساختمانی (ریال)} = ۲۴۰ \times ۵۰۰۰ = ۱۲۰۰۰۰۰$$

ماده ۷: حق تفکیک: حق تفکیک برای:

الف - زمین های با کاربری مسکونی حداقل ۱۰٪ قیمت منطقه ای

ب - زمین های با کاربری تجاری، صنعتی ۱۰۰٪ قیمت منطقه ای

محاسبه و از متقاضیان در محدوده و حریم هر روستا توسط دهیاری وصول می گردد.

شیوه محاسبه: زمینی به مساحت ۱۰۰۰ با کاربری مسکونی با قیمت منطقه ای هر متر مربع ۵۰۰۰ ریال به دو قطعه ۵۰۰ متری تفکیک گردیده است. عوارض حق تفکیک آن به شرح زیر محاسبه می گردد:

$$\text{عوارض حق تفکیک (ریال)} = ۱۰۰۰ \times ۵۰۰۰ \times ۱۰\% = ۵۰۰۰۰۰$$

ماده ۸: ضمانت اجرایی: وضع و وصول عوارض مذکور پس از پیشنهاد دهیاری و تصویب

شورای اسلامی روستا و تأیید شورای اسلامی بخش و اظهار نظر استاندار با رعایت تبصره یک ماده ۵ قانون جمع عوارض لازم الاجرا خواهد بود.

ماده ۹: شیوه مصرف: حاصل از وصول عوارض محلی برای تأمین تمام یا بخشی از هزینه های اداری، خدماتی و عمرانی واقع در محدوده همان روستا قابل مصرف می باشد.

در مواد ۳۷ تا ۳۹ آیین نامه مالی دهیاری ها (مصوب ۱۳۸۲/۵/۱۹) در خصوص درآمدها و منابع دهیاری مقرر شده است:

ماده ۳۷: هر دهیاری دارای تعرفه هایی خواهد بود که در آن کلیه انواع عوارض و بهای خدمات و سایر درآمدهایی که با رعایت قوانین مربوط توسط دهیاری وصول یا تحصیل می شود، درج و هر نوع عوارض یا بهای خدمات جدیدی که وضع و تصویب می گردد و یا هر تغییری که در نوع و میزان نرخ آن ها صورت می گیرد، در تعرفه های مذکور منعکس می شود.

تبصره: وزارت کشور مکلف است به منظور ایجاد هماهنگی در شیوه محاسبه عوارض در شورای بخش و همچنین یکنواختی در نظام عوارضی، با رعایت مقررات قانونی مربوط، دستورالعمل های لازم را تدوین و به دهیاری ها ابلاغ نماید.

ماده ۳۸: دهیاری مجاز به تقسیط مطالبات ناشی از عوارض نیست. در مواردی که مؤدی قادر به پرداخت تمام بدهی خود به طور یکجا نباشد، دهیاری می‌تواند مطالبات خود را با اقساط حداکثر سی و شش ماهه مطابق دستورالعملی که به پیشنهاد دهیار به تصویب شورای اسلامی روستای مربوط می‌رسد، دریافت نماید. در هر حال صدور مفاسد حساب موقوف به تأدیه کلیه بدهی‌های مؤدی خواهد بود.

ماده ۳۹: استرداد عوارض با بهای خدمات دهیاری ممنوع است ولی چنانچه در صورت بروز اشتباه در محاسبه عوارض و یا اینکه پرداخت کننده در زمان تأدیه مشمول پرداخت عوارض نبوده و یا با دلایلی که عدم شمول پرداخت عوارض مؤدی محرز گردد و استرداد عوارض یا بهای خدمات را اجتناب ناپذیری بنماید، تمام یا قسمتی از عوارض دریافتی و یا بهای خدمات با پیشنهاد دهیار و تصویب شورای اسلامی روستا در صورتی که عوارض یا بهای خدمات مذکور مربوط به سال جاری باشد، از محل ردیف درآمدی مربوط و در صورتی که مربوط به سنوات گذشته باشد، به صورت علی‌الحساب به مؤدی پرداخت می‌گردد و دهیاری موظف است در متمم و اصلاح بودجه اعتبارمربوط را در ردیف هزینه مرتبط با موضوع پادار و پس از تصویب به هزینه قطعی منظور نماید.

۵-۲- عوارض مقرر در آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط

شوراهای اسلامی شهر و بخش و ...

با توجه به اینکه در اخذ هرگونه وجهی از مردم و هدف قانونگذار این است که وجوهات دریافتی مطابق قوانین و مقررات باشد و یک هماهنگی و ضوابط خاص در سراسر کشور بوجود آید، به دلیل اهمیت موضوع آیین نامه اجرایی مربوطه و «آیین نامه اجرایی قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱/۱۲/۲۸» را مورد بررسی قرار می دهیم:

آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران (مصوب ۱۳۷۵ و مصوب ۱۳۷۸/۷/۷)

ماده ۱: شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک می تواند برای تأمین بخش از هزینه های شهر، بخش و یا شهرک مربوط اعم از هزینه های خدماتی، اداری و عمرانی با رعایت ضوابط، ترتیبات و سیاست های موضوع این آیین نامه عوارض وضع نماید.

ماده ۲: وضع عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، شهرک و بخش در حدود درآمدها، عرضه کالاها و خدمات و سایر موضوع هایی است که مربوط به شهر، شهرک و یا بخش ذی ربط باشد. تبصره: به موجب رأی ۳۶۱-۱۳۸۲/۹/۹ دیوان عدالت اداری ابطال شده است.

ماده ۳: عوارض موضوع این آیین نامه از اماکن، واحد های صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هر گونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر، موضوع تبصره (۱) ماده (۴) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری - مصوب ۱۳۶۲- و در مورد بخش و روستا، محدوده موضوع مواد (۱۳ و ۶) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری - مصوب ۱۳۶۲- که به تصویب هیأت وزیران رسیده یا برسد و در مورد شهرکها محدوده ای که به تصویب کمیسیون موضوع ماده (۱۳) آیین نامه مربوط به استفاده از اراضی و احداث بنا و تأسیسات در خارج از محدوده قانونی و حریم شهرها - مصوب ۱۳۵۵- رسیده است، باشد.

تبصره ۱: در صورتی که محدوده شهر و روستا تعیین نشده باشد، در مورد شهرها محدوده ای که در طرح جامع موضوع بند (۳) ماده (۲) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران - مصوب ۱۳۵۱- و در مورد روستاها محدوده ای که در طرح هادی موضوع ماده (۷) اساسنامه بنیاد مسکن انقلاب اسلامی - مصوب ۱۳۶۶- تعیین شده است، ملاک خواهد بود.

تبصره ۲: مراجع تصمیم گیر در مورد محدوده شهر، مجاز نمی باشد محدوده هایی را که توسط سایر مراجع قانونی برای ایجاد شهرک یا مراکز جمعیتی دیگر خارج از شهرها تعیین شده یا می شود، بدون جلب نظر مراجع قانونی یاد شده، به حدود شهر ملحق نماید.

ماده ۴: وصول عوارضی که طبق این آیین نامه توسط شورای اسلامی شهر، بخش و یا شهرک وضع می شود، در مورد عوارض شهر بر عهده شهرداری، در مورد روستا بر عهده دهیار و دهیاری و در مورد شهرک ها بر عهده مسئولان اجرایی شهرک مربوط خواهد بود که مطابق مقررات مربوط و ضمانت های اجرایی آن اقدام می نمایند. مرجع وصول مکلف به دادن رسید رسمی به مؤدی است.

ماده ۵: نحوه وصول عوارضی که به موجب این آیین نامه توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و یا شهرک وضع می شوند، توسط همان شورا تعیین می گردد.

تبصره: وزارت کشور به استناد ماده (۹۴) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران - مصوب ۱۳۷۵ - و به منظور تأمین هماهنگی در شیوه محاسبه عوارض در شوراهای بخش و شهرک و همچنین ایجاد یکنواختی در نظام عوارض در سراسر کشور، آیین نامه های لازم را تهیه و جهت تصویب به هیأت وزیران ارایه می نماید.

در خصوص شوراهای اسلامی شهر دستورالعمل های موضوع ماده (۳۰) آیین نامه مالی شهرداریها مراعات می گردد.

ماده ۶: عوارضی که به موجب این آیین نامه توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و یا شهرک وضع می شوند، حسب مورد برای تأمین هزینه های همان شهر، روستا و یا شهرک در قالب بودجه مصوب بودجه شهرداری و شوراهای شهر، شهرک و بخش مربوط مصرف خواهد شد.

ماده ۷: شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک می توانند برای تأمین تمام یا بخشی از هزینه های طرح های خاص خدماتی یا عمرانی، عوارض خاصی برای مدت و مورد معین وضع نمایند. عوارضی که از این طریق وصول می گردد، صرفاً در همان مدت و مورد تعیین شده در مصوبه وضع عوارض، قابل مصرف می باشد.

ماده ۸: مرجع رسیدگی به شکایات در مورد میزان، نحوه محاسبه و وصول و سایر موضوع های مربوط به عوارضی که توسط شوراها با رعایت این آیین نامه وضع می شوند و یا عوارض محلی که قبلاً توسط مراجع ذیصلاح وضع شده و موضوع تبصره ماده (۲) این آیین نامه نمی باشند، در مورد عوارض شهر به ترتیبی است که در ماده (۷۷) قانون شهرداریها مقرر شده است و در خصوص

عوارض موضوع این آیین نامه که توسط شوراهای اسلامی بخش و شهرک وضع شده است، به عهده هیأتی مرکب از وزارت کشور، وزیر دادگستری و شوراهای اسلامی بخش یا شهرک می باشد. تبصره: در مورد عوارض شهر، مرجع رسیدگی به اعتراض از تصمیمات کمیسیون موضوع ماده (۷۷) قانون شهرداریها دیوان عدالت اداری است و در مورد نظر هیأت مذکور در قسمت اخیر ماده (۸) معترض می تواند به مرجع قانونی ذی ربط مراجعه نماید.

ماده ۹: شوراها می توانند در هنگام وضع عوارض جدید یا در زمان مقتضی نسبت به موارد معافیت، کاهش، تخفیف و لغو عوارضی که تصویب نموده اند، با توجه به سیاستهای مقرر در این آیین نامه اتخاذ تصمیم نمایند.

ماده ۱۰: به موجب رأی ۳۶۱-۱۳۸۲/۹/۹ دیوان عدالت اداری ابطال شده است.

ماده ۱۱: عوارضی که تا کنون توسط مراجع ذی صلاح وضع شده است و دارای شرایط مذکور در تبصره ماده (۲) آیین نامه است، به شرح مندرج در فهرست پیوست این آیین نامه کماکان توسط مراجعی که در مصوبات مربوط به وضع عوارض و اصلاحات آن تعیین شده است وصول می شود و به ترتیب مقرر در همان مصوبات به مصرف خواهند رسید صادرات غیر نفتی در سال ۱۳۷۸ مطابق مطابق تبصره (۵) قانون بودجه سال ۱۳۷۸ از پرداخت هر گونه عوارض از جمله عوارض شهرداری به استناد هر قانونی که وضع شده باشد معاف است.

تبصره: به موجب رأی ۳۶۱-۱۳۸۲/۹/۹ دیوان عدالت اداری ابطال شده است.

ماده ۱۲: به موجب رأی ۳۶۱-۱۳۸۲/۹/۹ دیوان عدالت اداری ابطال شده است.

ماده ۱۳: به موجب رأی ۳۶۱-۱۳۸۲/۹/۹ دیوان عدالت اداری ابطال شده است.

ماده ۱۴: شوراها موظفند به هنگام تصمیم گیری راجع به عوارض علاوه بر توجه به سیاست های کلی که در برنامه های پنجساله و قوانین بودجه سالیانه اعلام می شود، سیاست های عمومی دولت را به شرح ذیل مراعات نمایند:

الف: میل به سمت خود کفایی شهرداری، دهیاری و شهرک مربوط از طریق وضع و وصول عوارض متناسب با هزینه های مورد نیاز

ب: رعایت تناسب میزان عوارض با ارایه خدمات عمومی و عمرانی به اقشار و بخش های مختلف اعم از دولتی و غیر دولتی

پ: جهت جلوگیری به سوی وضع عوارض هایی که به صورت غیر مستقیم وصول می شوند

ت: تناسب وضع عوارض در هر محل با تولیدات و درآمدهای اهالی

ث: توجه به اثرات تبعی وضع عوارض بر اقتصاد محل

ج: هماهنگی و وحدت رویه در نظام عوارض

چ: رعایت اولویت وضع عوارض به صورت درصدی از قیمت فروش کالا و خدمات و سایر روش ها

از جمله روش وضع عوارض مقطوع

ح: وضع عوارض متناسب با ارزش افزوده زمین ناشی از تصمیمات مراجع قانونی و یا اجرای طرحهای

عمرانی

خ: جلوگیری از وضع عوارض مضاعف بر کالاهای تولیدی

د: توجه داشتن به رشد تولید و گسترش واحدهای تولیدی در منطقه به هنگام وضع عوارض بر تولید

ذ: محاسبه و وصول عوارض در مورد واحدهای تولیدی بر اساس فروش واقعی در دوره مورد نظر

ر: خودداری از وضع عوارض بر کالاهای صادراتی

ز: توجه به اقلتر کم درآمد هنگام وضع عوارض با اعطای تخفیف، معافیت و نظایر آن

ژ: رعایت حال ایثارگران هنگام وضع با اعطای تخفیف، معافیت و نظایر آن

س: اعمال رویه های تشویقی برای پرداخت به موقع عوارض

ش: وضع بدون تبعیض عوارض بر اساس اصل (۳) قانون اساسی

تبصره: به موجب رأی ۱۳۸۲/۹/۹-۳۶۱ دیوان عدالت اداری ابطال شده است.

ماده ۱۵: نسبت عوارض شهر، روستا و شهرک با درآمد ها، عرضه کالاها و خدمات و سایر

موضوعها حداکثر بر اساس نرخ است که سالانه توسط وزارت کشور پیشنهاد شده است و به

تصویب هیأت وزیران می رسد. مادام که این نسبت در هر سال به تصویب نرسیده است، نسبت تعیین

شده در سال قبل مجری خواهد بود. برای تعیین حداکثر (سقف) نسبت عوارض به درآمدها و عواید

محلی باید استاندارد هزینه های عمرانی، اداری و خدماتی شهر داریها توسط وزارت کشور، با

هماهنگی کمیته موضوع تبصره ماده (۱۱) این آیین نامه تنظیم و به هیأت وزیران ارایه گردد. در

تنظیم استاندارد ها باید سهم هزینه هایی که به موجب تصمیمات مراجع ملی یا فراملی در طرح های

عمرانی و یا خدماتی و یا اجرای طرح های جامع و هادی در شهرها، شهرک ها و روستاها ایجاد می

شود، به طور جداگانه مشخص گردد.

تبصره: در سال جاری و مادام که استانداردها و نسبتهای موضوع این ماده تعیین نشده اند، مجموع

عوارض وصولی در هر محل با رعایت ماده (۳) این آیین نامه نباید در مورد درآمدها بیش از حداکثر

دو درصد (۲٪) درآمد سالیانه، در مورد فروش کالاها یا خدمات بیش از حداکثر دو درصد (۲٪)

قیمت عمده فروشی و در مورد دارایی و ثروت بیش از حداکثر نیم درصد ارزش معاملاتی آن با احتساب میزان عوارض قابل وصول موجود باشد.

ماده ۱۶: شوراها می توانند براساس اختیارات قانونی خود از طریق جلب مشارکت مردم با استفاده از روش انتشار اوراق مشارکت و سایر روشها با رعایت قوانین و مقررات مربوط نسبت به تأمین منابع مالی مورد نیاز اتخاذ تصمیم نمایند.

ماده ۱۷: وزارت کشور مکلف است با همکاری سازمانها و مراکز ذی ربط آموزشهای لازم را جهت توجیه این آئین نامه و سایر آیین نامه های مربوط به اعضای شوراها ارایه نماید. وزارت کشور مسؤول نظارت بر حسن اجرا و رعایت این آیین نامه که در مورد مصوبات به وضع عوارض توسط شوراها در سراسر کشور است.

آیین نامه اجرایی قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی (مصوب ۱۳۸۱/۱۲/۲۸)

فصل اول - تعاریف:

ماده ۱: واژه ها و اصطلاحات به کار برده شده در این آیین نامه به شرح زیر تعریف می شوند:

الف - قانون: اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱/۱۰/۲۲.

ب - عوارض محلی: عوارضی است که به استناد تبصره ۱ ماده ۵ قانون و با رعایت مقررات مندرج در قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراها و اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ و آیین نامه اجرایی آن توسط شوراها و اسلامی کشوری وضع می گردد.

پ - تولید کنندگان کالا: اشخاص حقیقی و حقوقی سازنده و مونتاژ کننده کالاها موضع قانون می باشند.

ت - ارائه دهندگان خدمات: اشخاص حقیقی و حقوقی ارائه دهنده خدمات موضوع قانون می باشند.

ث - ارزش گمرکی: تابع تعریف مقرر در ماده ۱۰ قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ و اصلاحات بعدی آن می باشد.

ج - حریم ورودی: چهار درصد ارزش گمرکی کالاهای وارداتی به اضافه سود بازرگانی است که قوانین مربوط توسط هیأت وزیران تعیین می شود و در قالب یک نرخ برای هر ردیف تعرفه در جداول ضمیمه آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات درج می گردد.

چ- **حریم شهر:** حریم شهر از نظر قانونی، تابع تعریف مقرر در قانون شهرداری ها می باشد.

ح- **حوزه استحقاقی:** حوزه استحقاقی از نظر قانون، تابع مقررات مقرر در تبصره ۴ ذیل ماده ۴ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب سال ۱۳۶۲ و اصلاحات بعدی آن می باشد.

خ- **مؤدی:** اشخاصی که به تولید کالا و ارائه خدمات موضوع قانون مبادرت می نمایند و مشمول مقررات مربوط خواهند بود.

فصل دوم- تکالیف تولید کنندگان کالا

ماده ۲: شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران مکلف است مالیات عوارض مربوط به بندهای ج و د ماده ۳ قانون را براساس قیمت مصوب فروش محاسبه و از خریداران اخذ مالیات و عوارض مذکور را به ترتیب به حساب سازمان امور مالیاتی کشور و حساب تمرکز وجوه به نام وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) که از طریق سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می شود، واریز نماید.

تبصره: مالیات و عوارض موضوع این ماده علاوه بر قیمت مصوب مربوط به موجب قوانین و مقررات تعیین می گردد، در قیمت فروش نهایی محاسبه و منظور می گردد.

ماده ۳: تولید کنندگان کالاهای موضوع بندهای الف و هـ ماده ۳ قانون مکلفند مالیات و عوارض موضوع بندهای مذکور را با درج در صورت حساب های صادر شده یا اسناد فروش از خریداران کالا اخذ و مالیات را به حساب سازمان امور مالیاتی کشور و عوارض واحدهای تولیدی داخل حریم شهر را به حساب شهرداری محل و درخصوص واحدهای تولیدی خارج از حریم شهرها به حساب تمرکز وجوه به نام وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) که توسط سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می شود، واریز نمایند.

ماده ۴: تولید کنندگان دخانیات ایران و سایر تولید کنندگان سیگار مکلفند مالیات و عوارض موضوع بند ب ماده ۳ قانون را با درج در صورت حساب های صادر شده و یا اسناد فروش از خریداران کالا اخذ و مالیات و عوارض را به ترتیب به حساب سازمان امور مالیاتی کشور و حساب تمرکز وجوه به نام وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) که توسط سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می شود، واریز نمایند.

ماده ۵: تولید کنندگان انواع خودروهای سواری و وانت دو کابین تولید داخل (به استثنای خودروهای سواری که به عنوان خودروی عمومی شماره گذاری می شود) مکلفند مالیات و عوارض موضوع بند (ز) ماده ۴ قانون (مالیات و عوارض شماره گذاری) را با درج در اسناد فروش از خریداران اخذ و مالیات و عوارض مذکور را به ترتیب به حساب سازمان امور مالیاتی کشور و حساب تمرکز وجوه به

نام وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) که توسط سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می شود واریز نمایند.

تبصره ۱: مالکان خودروهای سواری و وانت دو کابین وارداتی (به استثنای خودروهای سواری که به عنوان خودرو عمومی شماره گذاری می شوند) مکلفند قبل از شماره گذاری با مرجع به ادارات امور مالیاتی شهر محل شماره گذاری نسبت به پرداخت مالیات و عوارض این ماده اقدام نمایند.

تبصره ۲: نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (معاونت راهنمایی و رانندگی) مکلف است قبل از شماره گذاری انواع خودروهای سواری و وانت دو کابین وارداتی به استثنای خودروهای سواری عمومی درون شهری یا برون شهری، گواهی پرداخت مالیات و عوارض را از مالکان اخذ و ضمیمه استاد مربوط نمایند و از شماره گذاری خودروهای مزبور که مالیات و عوارض آن پرداخت نشده است، خودداری نماید. گواهی مزبور توسط اداره مالیاتی پس از وصول وجوه صادر خواهد شد.

فصل سوم- تکالیف ارائه دهندگان خدمات

ماده ۶: شرکت مخابرات ایران و سایر اشخاص ارائه دهنده خدمات مخابراتی مکلفند مالیات و عوارض خدمات مخابراتی از قبیل آبونمان تلفن های ثابت و همراه، کارکرد مکالمات داخلی و خارجی، خدمات بین المللی و کارت های اعتباری موضوع بند الف ماده ۴ قانون را با درج در صورت حساب (اسناد فروش) و به تفکیک از خریداران خدمات (مشترکان یا مشتریان) مطابق نرخ های مقرر در قانون (پنج درصد مالیات و یک درصد عوارض) اخذ و به حساب سازمان امور مالیاتی کشور و شهرداری محل حسب مورد واریز نمایند.

تبصره ۱: عوارض موضوع این ماده درخصوص مشترکان واقع در خارج از حریم شهرها به حساب تمرکز وجوه به نام وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) که توسط سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می شود، واریز گردد.

تبصره ۲: اشخاص موضوع این ماده مکلفند بیست درصد (۲۰٪) قیمت و خطوط جدید تلفن همراه موضوع بند ب ماده ۴ را به هنگام دریافت وجوه از خریداران اخذ و به حساب سازمان امور مالیاتی کشور واریز نمایند.

ماده ۷: اشخاص ارائه دهنده خدمات موضوع بند ج ماده ۴ قانون مکلفند عوارض برق و گاز مصرفی مشترکان (به استثنای مصارف صنعتی، معدنی و کشاورزی) را با نرخ (۳٪) سه درصد بهای مصرفی آنها با درج در صورت حساب از مشترکان مذکور اخذ و درخصوص مشترکان داخل حریم شهرها به حسب شهرداری محل و مشترکان خارج از حریم شهرها را به حساب تمرکز وجوه به نام وزارت

کشور (سازمان شهرداری های کشور) که توسط سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می شود، واریز نمایند.

تبصره: اشخاص یاد شده مکلفند عوارض آب مصرفی مشترکان در حوزه استحفاظی شهرها را با نرخ سه درصد (۳٪) بهای مصرفی آنها با درج در صورت حساب از مشترکان اخذ و به حساب شهرداری محل واریز نمایند.

ماده ۸: واحدهای ارائه دهنده خدمات هتل، مهمانسرا، هتل آپارتمان، مهمان پذیر، مسافرخانه، تالارها و باشگاه ها مکلفند دو درصد (۲٪) هزینه خدمات ارائه شده (از قبیل اقامت، غذا و غیره) موضوع بند (د) ماده ۴ را به عنوان عوارض از مشتریان اخذ و به حساب شهرداری محل واریز نمایند. واحدهای مذکور مستقر در خارج از حریم شهرها مکلفند عوارض مزبور را به حساب تمرکز وجوه به نام وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) که توسط سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می شود، واریز نمایند.

تبصره: منظور از تالارها و باشگاههای مذکور در این ماده مکان هایی هستند که جهت برگزاری مراسم مختلف در اختیار مشتریان قرار داده می شوند.

ماده ۹: اشخاصی که مبادرت به حمل و نقل برون شهری مسافر در داخل کشور با وسایل نقلیه زمینی، ریلی، دریایی و هوایی می نمایند، مکلفند پنج درصد (۵٪) بهای بلیط موضوع بند ماده ۴ قانون را با درج در بلیط به عنوان عوارض از مسافران اخذ و به حساب شهرداری محل فروش بلیط واریز نمایند.

ماده ۱۰: مالکان خودروهای سواری و وانت دو کابین اعم از تولید داخل یا وارداتی مکلفند از تاریخ اجرای قانون، عوارض سالیانه خودروهای متعلق به خود را موضوع بند و ماده ۴ قانون به نرخ یک در هزار قیمت فروش کارخانه (داخلی) و با مجموع ارزش گمرکی و حقوقی ورودی (وارداتی) براساس قیمت های مندرج در جداولی که توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی (سازمان امور مالیاتی کشور) اعلام می گردد، محاسبه و به حساب شهرداری محل واریز نمایند.

ماده ۱۱: مالیات نقل و انتقال انواع خودرو به استثنای ماشین آلات راهسازی، معدنی، کشاورزی، شناورها، موتورسیکلت و سه چرخه موتوری اعم از تولید داخل یا وارداتی موضوع بند ح ماده ۴ حسب مورد معادل یک درصد (۱٪) قیمت فروش کارخانه (داخلی) و یا یک درصد (۱٪) مجموعه ارزش گمرکی و حقوق ورودی آنها می باشد.

تبصره ۱: دفاتر اسناد رسمی مکلفند قبل از تنظیم هر نوع سند (قطعی، شرطی، اجاره ای، رهنی، صلح، وکالتی و غیره) مربوط به انواع خودرو، رسید و یا گواهی پرداخت عوارض مقرر در قانون و همچنین

رسید پرداخت مالیات مربوط را طبق جداول تضمینی که توسط سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می‌شود، از فروشنده اخذ و ضمن درج شماره فیش بانکی، تاریخ، مبلغ، نام بانک دریافت کننده مالیات و نیز فیش بانک و یا گواهی پرداخت عوارض موضوع بند و ماده ۴ و همچنین نوع و مشخصات خودرو و نام متعاملین در سند تنظیمی، فهرست کامل نقل و انتقال خودروها را به انضمام تصویر نسخه مخصوص دفترخانه هر پانزده روز یک بار به ادارات امور مالیات و عوارض متعلقه و جرایم موضوع تبصره ۳ ماده ۶ قانون، مشمول جریمه ای معادل پنجاه درصد (۵۰٪) مالیات و عوارض متعلقه خواهند بود. سازمان امور مالیاتی کشور (ادارات امور مالیاتی ذی ربط موظف است ماهیانه نسخه ای از فهرست های دریافتی از دفاتر اسناد رسمی را در هر شهر به شهرداری محل ارائه کند).

تبصره ۲: تنظیم سند وثیقه، وکالت خرید و خروج موقت خودرو، مشمول مالیات موضوع این ماده نخواهد بود.

تبصره ۳: دفاتر اسناد رسمی مکلفند در تنظیم و کالتنامه های کلی در مورد انتقال اموال، وکالت نسبت به خودرو را تصریح نمایند.

تبصره ۴: دفاتر اسناد رسمی مکلفند پس از تنظیم سند، شماره سند و شماره دفترخانه را در نسخ قبضه مالیاتی مخصوص پرداخت کنند و دفترخانه درج و نسخه خود را به انضمام اسناد مربوط نگهداری نمایند.

تبصره ۵: نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (ادارات راهنمایی و رانندگی) مکلف است پس از اخذ نسخه پرداخت شده قبض مالیات نقل و انتقال مربوط در خصوص نقل و انتقالات خارج از سیستم سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، نسبت به ثبت انتقال در سوابق اقدام نماید.

تبصره ۶: فسخ و اقاله اسناد خودرو تا سه ماه بعد از معامله، مشمول مالیات نقل و انتقال مجدد نخواهد شد. در صورتی که پس از پرداخت مالیات، معامله انجام نشود، مالیات وصول شده با گواهی دفتر اسناد رسمی مربوط طبق قوانین و مقررات مالیات های مستقیم مسترد می‌گردد، ولی مالیات وصول شده از معامله ای که منجر به فسخ و اقاله شده است، قابل استرداد نمی‌باشد.

تبصره ۷: پرداخت مالیات نقل و انتقال از طریق قبوض مخصوصی که توسط سازمان امور مالیاتی کشور تهیه می‌گردد، انجام می‌گیرد. قبوض پرداخت مالیات در هر استان برای انجام معامله و تنظیم سند در همان استان قابل پذیرش می‌باشد.

تبصره ۸: بانک ملی و شعب آن، مالیات نقل و انتقال خودرو را مطابق دستورالعمل اجرایی پرداخت مالیات از طریق سیستم بانکی، وصول خواهند نمود.

تبصره ۹: اولین خودرو از کارخانه های سازنده و یا مونتاژ کننده داخلی و یا وارد کنندگان (نمایندگی های رسمی شرکت های سازنده خودروهای خارجی) به خریداران، مشمول پرداخت مالیات نقل و انتقال مقرر در قانون نخواهد بود.

فصل چهارم- تکالیف اشخاص ثالث

ماده ۱۲: گمرک ایران مکلف است حق سفارش پرداختی کالاهایی را که تا پایان سال ۱۳۸۱ اظهار نگردیده و ترخیص نشده اند، به عنوان علی الحساب حقوق ورودی محسوب و از تعهد حقوق ورودی وارد کنندگان کالا کسر و نسبت به استرداد اضافه پرداختی اقدام نماید.

ماده ۱۳: گمرک ایران مکلف است در پایان هر ماه، میزان ارزش گمرکی کالاهای وارداتی را که حقوق ورودی آنها دریافت گردیده است، به وزارت امور اقتصادی و دارایی (اداره کل خزانه) و وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) اعلام نماید.

تبصره: معادل دوازده در هزار رقم اعلامی گمرک از محل اعتباراتی که به همین منظور در قوانین بودجه سالیانه منظور می گردد، در اختیار وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) قرار می گیرد تا صرفاً و با رعایت نسبت های مقرر در تبصره ۳ ماده ۲ قانون به عنوان کمک به شهرداریها و دهیارهای سراسر کشور پرداخت و به هزینه قطعی منظور گردد.

ماده ۱۴: وزارت امور اقتصادی و دارایی (سازمان امور مالیاتی کشور) قیمت فروش کارخانه در مورد خودروهای ساخت داخل و یا مجموع ارزش گمرکی و حقوق ورودی انواع خودروهای وارداتی را که مبنای محاسبه مالیات و عوارض بندهای و، ز و ح ماده ۴ قانون قرار می گیرند. براساس آخرین مدل تا پانزدهم بهمن ماه هر سال جهت اجراء در سال بعد اعلام می نماید. اعلام قیمت های مذکور برای انواع جدید خودروها که بعد از پانزدهم بهمن ماه هر سال و یا در طول سال بعد، تولید آنها شروع می شود و یا به کشور وارد می گردند، محدود به مهلت زمانی مذکور نخواهد بود.

تبصره: قیمت های موضوع این ماده برای انواع خودروهایی که تولید و یا واردات آنها متوقف می گردد، متناسب با آخرین مدل ساخته شده و یا وارد شده تعیین می گردد.

ماده ۱۵: مسافرانی که به خارج از کشور عزیمت می نمایند، مکلفند وجوه موضوع بند ۴ ماده ۴ قانون را به حساب تعیین شده واریز و فیش واریزی را در مبادی خروجی به نیروی انتظامی ارائه نمایند.

تبصره ۱: نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران موظف است رسید پرداخت وجوه موضوع این ماده را در هنگام خروج مسافر از مبادی خروجی کشور از مسافران اخذ و رسیدهای دریافتی را پس از کنترل و مهر کردن به مهر خروج، در پایان هر ماه به سازمان امور اقتصادی و دارایی استان ذی ربط ارسال نماید.

تبصره ۴: در خصوص پرداخت وجوه موضوع این ماده، دارندگان گذرنامه های سیاسی و خدمت، خدمه خطوط پروازی و سایر وسایل نقلیه عمومی زمینی و دریایی، دانشجویان شاغل به تحصیل در خارج از کشور (دارندگان اجازه خروج دانشجویی)، بیمارانی که با مجوز شورای پزشکی جهت درمان به خارج از کشور اعزام می گردند، دارندگان پروانه گذر مرزی و جانبازان انقلاب اسلامی که برای معالجه به کشورهای دیگر اعزام می شوند، مسافر محسوب نمی گردند.

۳- عوارض صدور پروانه ساختمان

ماده ۳ دستورالعمل ایجاد یکنواختی در نظام عوارض شوراهای اسلامی بخش مصوب (۱۳۸۳/۱۰/۲۹) وزارت کشور مقرر می‌دارد: «منبع عوارض: عبارت است از کلیه اماکن و واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، ساختمانی، زمین و هرگونه منبع در آمدی واقع در محدوده روستا ماده ۳ آیین نامه اجرایی باشد».

نیز در بند ماده ۴ در معرفی نوع عوارض، عوارض محلی عمومی را چنین بیان داشته است: «عوارضی است که به استناد بند ب ماده یک آیین نامه اجرای قانون تجمیع عوارض و با رعایت مقررات مندرج در قانون شوراها و ماده ۳ آیین نامه اجرایی وضع گردیده است».

از انواع عوارض محلی می‌توان عوارض بر زمین، ساختمان، کسب و پیشه و ... را نام برد. عوارض محلی عمومی پس از اظهار نظر استاندار ظرف مدت یک ماه قابل وصول است.

با توجه به اینکه این منبع یکی از منابع مطمئن و قابل توجه برای دهیارهاست «دستورالعمل شیوه محاسبه عوارض محلی عمومی مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۹ وزارت کشور در زیر مورد مطالعه قرار می‌گیرد.» (آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران - مصوب ۱۳۷۵ و ۱۳۷۸ نیز در این خصوص مطالعه شود).

دستورالعمل شیوه محاسبه عوارض محلی عمومی در این مبحث نیز قابل استفاده است به مبحث قبلی مراجعه شود.

۴- دریافت وام از بانک ها و موسسات اعتباری با تصویب شورای اسلامی بخش

به موجب بند ج ماده ۳۶ آیین نامه مالی دهیاری ها (مصوب ۱۳۸۲/۵/۱۹) یکی از منابع درآمدی دهیاریها «استفاده از تسهیلات مالی» ذکر شده است.

امروزه که سود بانکی در حداقل ممکن است (۱۲٪) و سیاست های دولت مبتنی بر ارائه تسهیلات بانکی بویژه تحت عنوان « بنگاههای اقتصادی کوچک و زود بازده » می باشد. شرایط بسیار مساعد برای دهیاران فراهم است که از این محل قانونی استفاده نمایند، اگر چه به ظاهر سخت گیری هایی در بانک ها وجود دارد و نیز بوروکراسی حاکم بر ادارات ما دریافت وام های بانکی را کند می کند و گاهی صبورترین انسانها علیرغم میل و رغبت باطنی صبرشان لبریز شده و از دریافت تسهیلات می مانند، لیکن چنانچه طرح های پیشنهادی دهیاران دارای توجیه فنی و اقتصادی باشد و دهیار توان لازم بر اخذ، بکارگیری و بازپرداخت اقساط تسهیلات را داشته باشد و به لحاظ کارشناسی این موضوع را به بانک ها بقبولاند، بطور قطع با پیگیری و جدیت استفاده از منبع یکی از بهترین شیوه هایی است که دهیار و شوراهای اسلامی روستا را در توسعه و پیشرفت امور و مدیریت روستا یاری می کند.

۵- درآمد حاصل از کمک های دولتی و خودیاری بخش خصوصی، اعانات و هدایا در چارچوب دستور العمل های مربوط

ماده ۳۶ (اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۱۴) آیین نامه اجرایی تشکیلات، انتخابات داخلی و امور مالی شوراهای اسلامی روستا و نحوه انتخاب دهیار (مصوب ۱۳۷۸/۱/۱۱) مقرر می دارد:

تمامی درآمدها اعم از کمک های بلاعوض مردم عوارض دریافتی از اهالی، کمک های دولت برای اجرای برنامه های عمرانی در صورت تخصیص و سایر ردیف های دریافتی باید بر طبق برنامه هایی که قبلاً به صورت بودجه سالانه و در قالب طرح های عمرانی و یا مصارف جاری به تصویب شورا و تأیید شورای اسلامی بخش رسیده است و با رعایت قوانین و مقررات مربوطه به مصرف عمران و آبادانی روستا برسد.

تبصره ۱: در صورت نیاز به اجرای برنامه جدید در طی ایام سال و پس از تصویب بودجه سالانه شورا می تواند به صورت الحاق به بودجه سالانه، آن برنامه را تنظیم و پس از تأیید شورای بخش اجراء نماید.

تبصره ۲: در مواردی که طرح های مشترک بوسیله چند روستا به مورد اجرا گذارده می شود، انجام آن علاوه بر تصویب شورا، باید با هماهنگی شورای اسلامی بخش باشد.

همین طور در مواد ۳۰ تا ۳۲ آمده است: «ماده ۳۰: شورا می تواند در صورت تمایل اهالی و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی و مؤسسات دولتی و غیردولتی به پرداخت کمک بلاعوض، برای اجرای برنامه ها و طرح های شورا این کمک ها را از طریق واریز به حساب های افتتاح یافته دریافت نماید. تبصره: کمک های نقدی باید از سوی اهالی به حساب های تعیین شده واریز و کمک های غیرنقدی در زمره اموال در اختیار شورا و یا سایر مصارف منظور شده در بدو دریافت ثبت شود.

ماده ۳۱ (اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۱۴): تمامی درآمدهای شورا، اعم از کمک های بلاعوض مردم، عوارض دریافتی از اهالی، کمک های دولتی (در صورت تخصیص) برای اجرای برنامه های عمرانی و سایر ردیف های دریافتی، باید بر طبق برنامه هایی که قبلاً به صورت بودجه سالانه و در قالب طرح های عمرانی و یا مصارف جاری به تصویب شورا رسیده است و با رعایت قوانین و مقررات مربوطه به مصرف عمرانی و آبادانی روستاهای بخش برسد.

تبصره (اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۱۴): در صورت نیاز به اجرای برنامه جدید در طی ایام سال و پس از تصویب بودجه سالانه شورا می تواند به صورت اصلاح و متمم بودجه سالانه، آن برنامه را تنظیم و اجرا نماید.

ماده ۳۲ (اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۱۴): شورا موظف است به منظور حفظ و نگهداری کلیه وجوه دریافتی و درآمدهایی که در طول هر دوره فعالیت قانونی تحصیل می‌نماید، حسابی را در یکی از نزدیکترین شعب بانک‌های کشور به نام شورا افتتاح نماید.

نیز در بند چ ماده ۳۶ آیین نامه مالی دهیاری‌ها (مصوب ۱۳۸۲/۵/۱۹) در احصاء منابع در آمدی دهیاریها، مقرر می‌دارد « اعانات و کمک های اهدایی اشخاص و سازمان های خصوصی و اموال و دارایی هایی که به طور اتفاقی یا به موجب قانون به دهیاری تعلق می‌گیرد».

از مواد قانونی یاد شده برداشت می‌شود که شوراها و دهیاری‌ها بموجب قانون حق دارند، کمک‌های مختلف را دریافت دارند، اما در همه موارد لازم است مطابق قانون دقت کنند با برنامه‌ریزی و تصویب ردیف‌های مربوطه در بودجه خود آنرا هزینه نماید و نظارت های لازم صورت می‌گیرد.

در همین راستا «تصویب نامه راجع به دستور العمل نحوه نظارت بر مصرف اعتباری که از محل درآمدی عمومی برای مؤسسات غیردولتی به صورت کمک یا اعانه تخصیص داده می‌شود، مصوب ۱۳۵۵/۱۰/۲۷ وزیر امور اقتصادی و دارایی مقرر می‌دارد:

۱ - مؤسسات مذکور برای وجوهی که به عنوان کمک یا اعانه از محل درآمد عمومی دریافت می‌دارند حساب جداگانه در بانک افتتاح می‌نماید استفاده از این حساب با امضاهای مجاز مؤسسه انجام خواهد شد.

۲- درخواست وجوه کمک یا اعانه در حدود اعتبار تخصیص یافته طبق حواله وزارت امور اقتصادی و دارایی صادر و وجه آن به حساب موضوع ردیف ۱ در بانک منظور می‌شود.

۳- پرداخت های از محل وجوه کمک یا اعانه دریافتی از بودجه کل کشور بر اساس موافقتنامه فعالیت مبادله شده بین مؤسسه و در صورت نداشتن مقررات خاص طبق مقررات عمومی انجام و اسناد هزینه اینگونه پرداختها بوسیله حسابرسی اعزامی از شرکت سهامی حسابرسی وابسته به وزارت امور اقتصادی و دارایی رسیدگی می‌شود.

۴ - مؤسسه مزبور هر سه ماه یک بار گزارشی از وضع مالی خود شامل وجوه دریافتی از محل کمک یا اعانه و درآمد های حاصله از سایر منابع تأمین اعتبار و پرداخت های انجام شده و موجودی را تهیه و به وزارت اموراقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه ارسال می‌دارند.

۵ - حساب سالانه وجوه دریافتی و پرداختهای انجام شده اینگونه مؤسسات از محل کمک یا اعانه از اعتبار درآمد عمومی حداکثر تا آخر خرداد سال بعد از طرف مؤسسه تنظیم و پس از حسابرسی به

وسيله شرکت سهامی حسابرسی وابسته به وزارت امور اقتصادی و دارایی برای درج در لایحه تفریغ بودجه به وزارت مذکور ارسال می شود.

۶- کلیه مؤسسات غیر دولتی که از بودجه کل کشور وجوهی به عنوان کمک یا اعانه دریافت می دارند باید بودجه سالانه خود را طبق دستورالعمل سازمان برنامه و بودجه تنظیم و برای تصویب به مراجع صلاحیتدار خود تسلیم نمایند.

۶- وصول بهای خدماتی که دهیاری ارائه می‌دهد با تصویب شوراها و تأیید بخشدار و رعایت دستورالعمل‌های مرتبط

یکی دیگر از منابع در آمدی دهیاری‌ها در بند پ ماده ۳۶ آیین نامه مالی دهیاری‌ها بهای خدمات و در درآمدهای مؤسسات انتفاعی دهیاری است.

ماده ۳۷ همان آیین نامه نیز مقرر می‌دارد: هر دهیاری دارای تعرفه‌هایی خواهد بود که در آن کلیه انواع عوارض و بهای خدمات و سایر درآمدهایی که با رعایت قوانین مربوط توسط دهیاری وصول یا تحصیل می‌شود، درج و هر نوع عوارض یا بهای خدمات جدیدی که وضع و تصویب می‌گردد و یا هر تغییری که در نوع و میزان نرخ آنها صورت می‌گیرد، در تعرفه‌ها منعکس می‌شود.

تبصره: وزارت کشور مکلف است به منظور ایجاد هماهنگی در شیوه محاسبه عوارض در شورای بخش و همچنین یکنواختی در نظام عوارضی، با رعایت مقررات قانونی مربوط، دستورالعمل‌های لازم را تدوین و به دهیاری‌ها ابلاغ نماید.

در این قسمت نیز همانند سایر درآمدهای دهیاری که هزینه کرد آن تابع مقررات مربوط است ضمن اینکه این مقررات بایستی رعایت گردد، مواد ۴۰ تا ۴۹ آیین نامه مالی دهیاری‌ها قابل توجه است.

ماده ۴۰: پرداخت هزینه‌ها در دهیاری مستلزم طی مراحل سه گانه زیر است:

الف: تحقق تعهدات در حدود اعتبارات مصوب و مقررات جاری به این کار و خدمتی انجام یا اموالی به تحویل دهیاری درآید و بدین وسیله دینی برای دهیاری ایجاد شده باشد.

ب: تشخیص مستند مبلغی که باید به هر یک از طلبکاران پرداخت شود.

پ: صدور حواله در وجه طلبکار یا طلبکاران در قبال اسناد مثبت.

تبصره: ایجاد تعهد و تشخیص و صدور حواله به شرح فوق در صلاحیت دهیار یا کسانی است که از طرف دهیار به طور منجز اختیارات لازم به آنها تفویض می‌شود.

ماده ۴۱: مسؤول امور مالی دهیاری بنا به پیشنهاد دهیار و تأیید شورای اسلامی روستا منصوب می‌شود و به اتفاق دهیار در قبال کلیه اقدامات مالی دهیار دارای مسؤولیت مشترک می‌باشند.

تبصره: نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات مالی و دستورالعمل‌های مربوط به عهده مسؤول مالی بوده و در صورتی که مسؤول مالی تناقضی در دستورات صادر شده از طرف دهیاری با قوانین و مقررات یاد شده مشاهده نماید، باید مراتب را به دهیار گزارش نماید. چنانچه دهیار به طور کتبی با ذکر مستندات قانونی مسؤولیت دستورات صادر شده را بپذیرد، مسؤول مالی مکلف به اجرای آن می‌باشد ولی باید مراتب را به اطلاع شورای اسلامی روستا یا قائم مقام قانونی آن برساند. شورای

یادشده در صورت تأیید موضوع، مراتب را جهت پیگیری اقدامات قانونی به استناداری ذی ربط منعکس می‌نماید.

ماده ۴۲: کلیه پرداخت های دهیاری در حدود بودجه مصوب با اسناد مثبت و با رعایت قوانین و مقررات مربوط به عمل خواهد آمد. این اسناد باید به امضای مشترک دهیار و مسئول مالی دهیاری که ذیحساب دهیار است، برسد.

تبصره: در مورد هزینه هایی که تنظیم اسناد مثبت آن قبل از پرداخت میسر نباشد، ممکن است به طور علی الحساب پرداخت و اسناد هزینه آن در اسرع وقت تکمیل و به حساب قطعی منظور گردد.

ماده ۴۳: طرز استفاده از تنخواه گردان و طرز تهیه اسناد هزینه و مدارک ضمیمه آن و طرز طبقه بندی هزینه های دهیاری به موجب دستورالعملی خواهد بود که به وسیله وزارت کشور تصویب و ابلاغ خواهد گردید.

ماده ۴۴: استفاده از وجوه حاصل از درآمدها، قبل از منظور داشتن آنها به حساب قطعی درآمده به هر عنوان حتی به طور علی الحساب و یا برای پرداخت هزینه های ضروری و فوری ممنوع است.

ماده ۴۵: حسابدار یا کسی که پرداخت هزینه ها به عهده او واگذار گردیده است، مکلف است در موقع پرداخت نسبت به تشخیص امضای مجاز دستوردهنده پرداخت و شناسایی دریافت کننده وجه دقت لازم را به عمل آورد و امضاء و اثر انگشت گیرنده وجه را گرفته و محل پرداخت کننده وجه را نیز خود امضاء نماید.

ماده ۴۶: حساب های بانکی دهیاری بایستی در نزدیکترین شعب بانک های مجاز کشور مفتوح گردد. افتتاح حساب بانکی به نام دهیاری با پیشنهاد دهیار و تصویب شورای اسلامی روستا امکان پذیر خواهد بود.

ماده ۴۷: در مواردی که دهیار برای فعالیت های مختلف عمومی و اختصاصی حسابهای بانکی مجزا داشته باشد، استفاده از وجوه متمرکز در یک حساب برای استفاده در حساب دیگر منوط به موافقت شورای اسلامی روستا است و در موافقتنامه مذکور زمان برگشت وجوه یاد شده باید معلوم گردد.

ماده ۴۸: دریافت تسهیلات دهیاری با توجه به بند (۳) ماده (۱۳) اساسنامه دهیاری باید با اجازه و تصویب شورای اسلامی روستا و تأیید شورای اسلامی بخش صورت گیرد و در موقع استفاده از تسهیلات مالی، مورد مصرف آن تعیین و کیفیت استرداد آن را که از محل درآمد های عمومی و اختصاصی خواهد بود و سود و مدت تسهیلات و شیوه بازپرداخت مشخص و برطبق آن عمل شود.

ماده ۴۹: وجوهی که به نام سپرده یا امانت به دهیاری داده می‌شود، باید در حساب جداگانه نگهداری شود و دهیاری به هیچ عنوان حق ندارد در وجوه سپرده یا امانت دخل و تصرفی نماید، ولی پس از ده سال از تاریخ استحقاق مطالبه، در صورت عدم مطالبه ذینفع، دهیاری می‌تواند وجوه مطالبه نشده را به حساب درآمد عمومی خود منظور و در این صورت دهیاری باید هر سال اعتبار مناسبی را در بودجه خود برای پرداخت این قبیل سپرده یا امانات ایجاد نماید.

۷- کمک های دولت برای اجرای طرح های خدماتی، عمرانی در قالب بودجه

سالانه کشور

به موجب بند ث ماده ۳۶ آیین نامه های دهیاری ها « کمک های اعطایی دولت و سازمانهای دولتی» یکی دیگر از منابع درآمدی دهیاری هاست. مقررات مربوط به فصل درآمد حاصل از کمک های دولتی و خودیاری بخش خصوصی و ... در اینجا نیز صادق است. ماده ۳۶ آیین نامه اجرایی تشکیلات، انتخابات داخلی و امور مالی شوراهای اسلامی روستا و نحوه انتخاب دهیار (مصوب ۱۳۷۸/۱/۱۱) مقرر می دارد: (اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۱۴)، تمامی درآمدها اعم از کمک های بلاعوض مردم، عوارض دریافتی از اهالی، کمک های دولت برای اجرای برنامه های عمرانی در صورت تخصیص و سایر ردیفهای دریافتی باید بر طبق برنامه هایی که قبلاً به صورت بودجه سالانه و در قالب طرحهای عمرانی و یا مصارف جاری به تصویب شورا و تایید شورای بخش رسیده است و با رعایت قوانین و مقررات مربوطه به مصرف عمران و آبادانی روستا برسد.

تبصره ۱- در صورت نیاز به اجرای برنامه جدید در طی ایام سال و پس از تصویب بودجه سالانه، شورا می تواند به صورت الحاق به بودجه سالانه، آن برنامه را تنظیم و پس از تایید شورای بخش اجراء نماید.

تبصره ۲- در مواردی که طرحهای مشترک بوسیله چند روستا به مورد اجرا گذارده می شود، انجام آن علاوه بر تصویب شورا، باید با هماهنگی شورای اسلامی بخش باشد.

۸- درآمد های ناشی از عوارض اختصاص یافته از سوی مراجع وضع عوارض به

منظور ایجاد تأسیسات عمومی و دولتی در محدوده قانونی روستا و حریم آن

در ماده ۳۶ آیین نامه مالی دهیاریها آمده است: درآمد ها و منابع دهیاریها به شرح زیر می باشد:

الف: درآمدهای ناشی از عوارض (درآمدهای عمومی)

ب: درآمدهای ناشی از عوارض اختصاصی

پ: بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی دهیاری

ت: درآمدهای حاصل از وجوه و اموال دهیاری

ث: کمک های اعطایی دولت و سازمان های دولتی

ج: استفاده از تسهیلات مالی

چ: اعانات و کمک های اهدایی اشخاص و سازمان های خصوصی و اموال و داراییهایی که به طور اتفاقی یا به موجب قانون به دهیاری تعلق می گیرد.

ماده ۴ دستوالعمل ایجاد یکنواختی در نظام عوارض شوراهای اسلامی بخش (مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۹) وزارت کشور نیز در تعریف انواع عوارض مقرر داشته است:

الف: عوارض ملی: به عوارضی اطلاق می شود که در قانون تجمیع عوارض تکلیف نحوه وصول و ایصال و مصرف آن معین گردیده است.

ب: عوارض محلی عمومی: عوارضی است که به اسناد بند ب ماده یک آیین نامه اجرایی قانون تجمیع عوارض و با رعایت مقررات مندرج در قانون شوراها و ماده ۳ آیین نامه اجرایی وضع گردیده است. از انواع عوارض محلی می توان عوارض بر زمین، ساختمان و کسب و پیشه و ... را نام برد. عوارض محلی عمومی پس از اظهار نظر استاندار ظرف مدت یک ماه قابل وصول است.

پ: عوارض محلی اختصاصی: عوارضی است که با رعایت تبصره یک ماده ۵ قانون تجمیع عوارض بر اساس شرایط جغرافیایی، طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی روستا به پیشنهاد دهیار و تصویب شورای اسلامی روستا و تأیید شورای اسلامی بخش تعیین می شود. عوارض محلی اختصاصی پس از اظهار نظر استاندار ظرف مدت یک ماه قابل وصول است.

این عوارض که تا کنون بالاترین میزان منابع درآمدی دهیاریها را تشکیل داده است، نیز مطابق مقررات مربوط در اختیار شوراها و دهیاری قرار می گیرد و طبق مقررات در بودجه گنجانده شود و برابر مقررات هزینه گردد.

۹- آشنایی با تنظیم جداول بودجه

یک جامعه کوچک انسانی، خانواده برای اینکه بتواند به راحتی زندگی کند، به قول معروف گلیم خویش را از آب بیرون بکشد، باید برنامه زندگی اش را براساس درآمدش تنظیم نماید. به عبارت دیگر هزینه هایی که توسط این جامعه کوچک صورت می گیرد باید هماهنگ و متناسب با درآمدها باشد. در انجام هزینه های مزبور، باید دقت شود که اولویت به هزینه های ضروری و آنچه که در جهت بهبود وضع کلی این جامعه کوچک موثر است، داده شود و بالاخره اینکه با توجه به درآمدها و هزینه ها، برنامه ریزی به شکلی انجام پذیرد که برای مواقع ضروری و تنگدستی پس اندازی نیز مهیا گردد، انجام چنین عملی یک کار بودجه ای است و می تواند تحت عنوان «بودجه خانواده» قلمداد شود؛ با این توصیف می توان نتیجه گرفت که «بودجه دستورالعملی است برای دخل و خرج» چه برای خانواده، ده، شهر یا دولت، در اینجا ضمن آشنایی لازم با بودجه به آشنایی با بودجه دهیاری خواهیم پرداخت.

تعاریف بودجه: از بودجه تعاریف مختلفی شده است. هیچ یک از تعاریف را نمی توان تعریفی جامع و کامل دانست. دلیل این امر را می توان این گونه بیان کرد که در زمان های مختلف به دلیل کاربردی که بودجه در آن زمان داشته، برداشت خاصی از آن به عمل آمده است. به منظور دستیابی به مفهومی کامل از بودجه، ابتدا مروری داریم به تعاریف مختلفی که طی سالهایتمادی از بودجه به دست آمده است و سپس با توجه به تعاریف داده شده، بودجه را بطور کامل تعریف خواهیم کرد.

« بودجه یک طرح مالی است که نیازمندی های پولی دولت بطور کامل و برای مدت محدودی، پیش از وقت، تعیین می گردد. در برابر نیازمندی های هزینه، اقلام درآمد پیش بینی می شود.»

« بودجه به سندی اطلاق می شود که در آن دخل و خروج دولت برای مدت معینی پیش بینی و به تصویب می رسد. مدت مزبور را که اغلب یک سال است سنه مالی گویند.»

« بودجه عبارت است از بیان مالی و یا مقداری سیاستی که در طول مدت معین از زمان آینده برای وصول به هدف تعیین شده ای باید تعقیب شود.»

« بودجه پیش بینی است که چگونگی تحصیل منابع و استفاده از آنها را در طول دوره زمانی خاص نشان می دهند.»

« بودجه یک سند مالی است مربوط به درآمدها و هزینه های دولت.»

« بودجه در اصطلاح کلی، یک برنامه مالی است برای مدت محدودی از زمان و بودجه دولت عبارت است از برآورد هزینه‌ها و پیش‌بینی درآمدها برای یک دوره آتی که همراه آن درآمدها و هزینه‌های قطعی سال گذشته و جاری نیز ارائه می‌شود. »

« بودجه یک برنامه کار است. یک پیش‌بینی است، یک مجوز است و می‌تواند یک معیار هزینه و یک ضابطه سنجش کارآیی دستگاهها باشد. »

« بودجه ابزاری است برای بهبود و تصویب برنامه‌های توسعه. »

« بودجه یک ابزار مدیریت در اقتصاد ملی است. »

« از نقطه نظر تهیه و تنظیم، بودجه را می‌توان مجموعه‌ای از هدفها، عملیات و منابع مورد نیاز دانست که به پول تقدیم و در قالب «اعتبار» ارائه شده باشد و میان این اجزاء روابط منطقی و قابل توجهی برقرار باشد. »

« بودجه عبارت است از پیش‌بینی درآمد و سایر منابع تامین اعتبار و برآورد هزینه برنامه و عملیات معینی که در دوره محدودی از زمان انجام می‌شود. »

« بودجه نشان‌دهنده سیاست مالی دولت در جهت اهداف اقتصادی و اجتماعی در یک دوره کوتاه مدت است. »

« بودجه یکی از وسایل مالی نظارت قوه مقننه بر دولت و نشان‌دهنده اشکال مالی مداخله دولت در فعالیت اقتصادی کشور است. »

« بودجه عبارت است از بیان مقداری رویدادهای آتی برای مدت محدودی از زمان. »

« بودجه سوختی ریالی است جهت اجرای تمام یا قسمتی از برنامه توسعه اقتصادی اجتماعی و اقتصادی - فنی در طول زمانی معین. »

با جمع بندی تعاریف مختلفی که از بودجه شده است و با در نظر گرفتن کاربرد بودجه در زمان حال می‌توان گفت که:

بودجه عبارت است از برآورد و پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و تخمین هزینه‌های فصول، برنامه‌ها و عملیات معین که در دوره محدودی از زمان به منظور دستیابی به هدفهای پیش‌بینی شده‌ای انجام می‌شود. در این برآورد، درآمدها و هزینه‌های قطعی سال گذشته و درآمدها و هزینه‌های مصوب سال جاری نیز ارائه می‌شود.

قالب بودجه - عبارت از کیفیت تفکیک وظایف، برنامه‌ها، فعالیت‌ها و طرح‌ها در هر دهیاری با توجه به وسعت روستا و حجم عملیات که مبنای تنظیم فرمهای بودجه قرار می‌گیرد، حداقل قالب بودجه «وظیفه» است.

وظیفه - مجموع کوشش‌های سازمان یافته دهیاری است که خدمات مشخصی را برای روستا انجام می‌دهد. هر وظیفه شامل چند برنامه و هر برنامه مشتمل بر چند فعالیت یا طرح است که بالاترین سطح طبقه بندی عملیات دهیاری است.

برنامه - سطح بعدی طبقه بندی فعالیت‌های دهیاری است که برای انجام مسئولیت‌های داخل یک وظیفه به آن محول شده است.

فعالیت و طرح - قسمتی از کارهای همگن در محدوده برنامه است که معمولاً توسط یک واحد اجرایی از دهیاری به منظور رسیدن به هدف‌ها و مقاصد برنامه صورت می‌گیرد. این مجموعه کارها اگر جنبه مستمر داشته و هزینه اجرایی آن از نوع جاری باشد «فعالیت» نامیده می‌شود. ولی اگر جنبه مستمر نداشته و هزینه اجرایی آنها از نوع سرمایه‌ای باشد «طرح» نامیده می‌شود.

«وظیفه خدمات اداری»: در برگیرنده فعالیتهای اداری دهیاری است.

«وظیفه خدمات روستایی»: در برگیرنده فعالیتهایی است که مستقیماً منجر به ارائه خدمات به اهالی می‌شود.

«وظیفه عمران روستایی»: در برگیرنده فعالیتهای دهیاری است که موجب عمران یا به عبارت دیگر موجب اصلاح یا تغییر در وضعیت فیزیکی محیط و تأسیسات روستایی می‌گردد.

«اعتبارات عمرانی»: عبارت است از اعتبار کلیه هزینه‌هایی که در اجرای وظیفه امور عمرانی دهیاری به مصرف برسد.

دیون با محل: تعهداتی است که در سال بودجه به واسطه تحویل کالا یا خدمات و یا صدور احکام از مراجع ذیصلاح بر ذمه دهیاری درآمده و اعتبار پرداخت آن نیز در ردیف‌های مربوطه در بودجه مصوب پایدار شده ولی به علت عدم وصول مدارک مربوطه، تنظیم اسناد هزینه آن و منظور داشتن به حساب اعتبار مربوطه، میسر نشده است.

دیون بلامحل: تعهداتی است که در سال بودجه به واسطه تحویل کالا یا خدمات و یا صدور احکام از مراجع ذیصلاح بر ذمه دهیاری درآمده و اسناد هزینه مربوطه نیز تکمیل شده ولی به علت عدم تأمین اعتبار در ردیف‌های مربوطه در بودجه سال تحقق هزینه به حساب منظور نشده است.

۹-۱- عوامل مشترک در تعاریف بودجه: با کمی دقت، بررسی و تجزیه و تحلیل تعاریف ارائه شده از

بودجه، پنج عامل مشترک را می توان مشاهده نمود. این پنج عامل عبارتند از:

- ۱- درآمد
- ۲- هزینه
- ۳- مدت زمان
- ۴- هدف
- ۵- برنامه کار

پنج عامل ذکر شده در بالا، در بعضی از تعاریف داده شده، مانند تعریف زیر به روشنی قابل تشخیص است.

«بودجه در اصطلاح کلی، یک برنامه مالی است برای مدت محدودی از زمان و بودجه دولت عبارت است از برآورد هزینه ها و پیش بینی درآمدها برای یک دوره آتی که همراه آن درآمدها و هزینه های قطعی سال گذشته و جاری نیز ارائه می شود.»

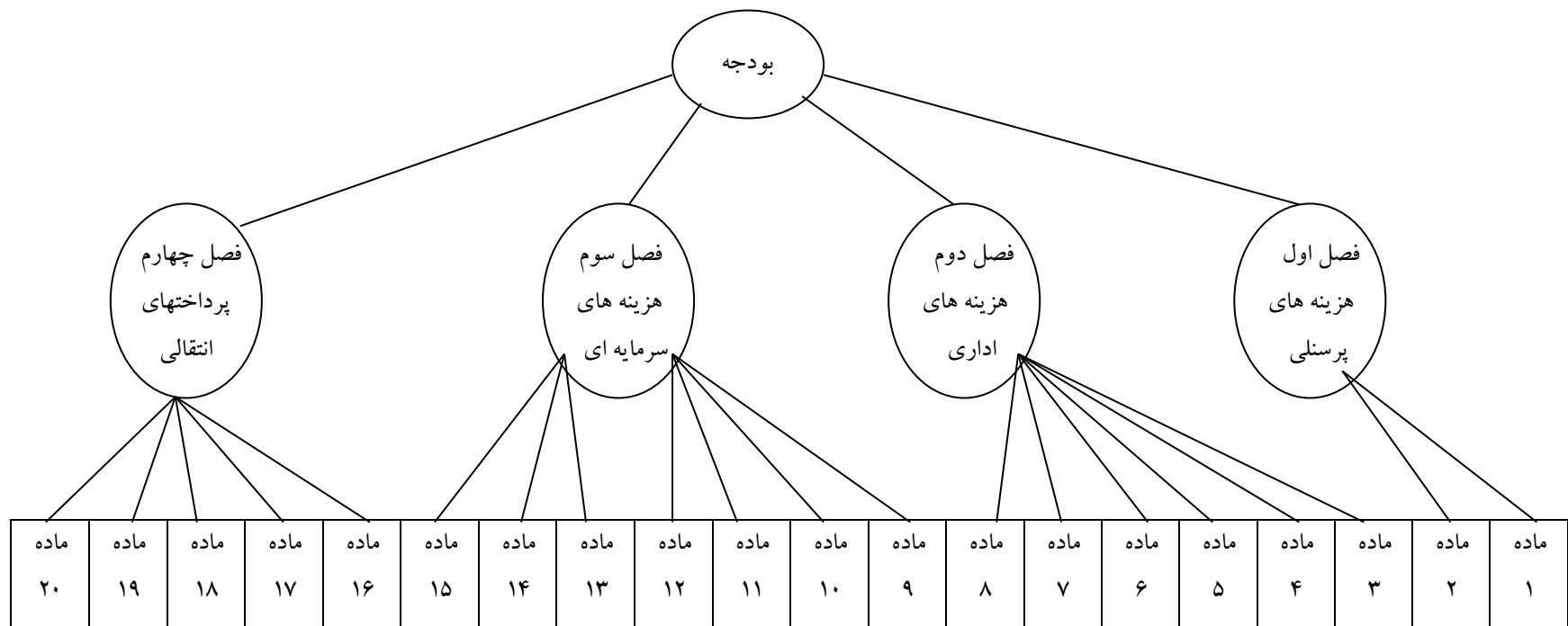
در بعضی دیگر از این تعاریف، ضرورت دارد که به منظور رسیدن به عوامل مزبور، با دقت و دیدی وسیع تر تعریف مورد نظر را بررسی و تجزیه و تحلیل کرد. مثلاً در تعریف:

«بودجه عبارت است از طرحی در قالب اصطلاحات مالی که به وسیله آن یک برنامه جاری برای مدت معینی اجرا می گردد.»

«طرح جامع» نشان دهنده آنست که طرح مزبور باید برای دستیابی به هدفی خاص و مشخص طراحی و تدوین شده باشد، پس عامل هدف در این تعریف وجود دارد.

«در قالب اصطلاحات مالی» بیان کننده عوامل درآمد و هزینه است، چراکه درآمد و هزینه، دو اصطلاح اصلی بکار گرفته شده در امور مالی هستند. عامل برنامه کار و مدت زمان را نیز می توان در عبارت «بوسیله آن یک برنامه جاری برای مدت معینی» مشاهده کرد.

طبقه بندی هزینه ها بر حسب فصول و مواد در بودجه ایران

۹-۲- دستورالعمل تهیه و تنظیم بودجه دهیاری ها (کلیات)

هدف: دستورالعمل تهیه و تنظیم بودجه دهیاری ها با توجه به مواد ۲۹، ۳۱ و ۳۵ آیین نامه مالی دهیاری ها مبنی بر ضرورت تنظیم برنامه جامع مالی مبتنی بر برنامه، وظایف و فعالیت‌های مختلف و هزینه هر یک از آنها توسط دهیاری ها و به عنوان راهنمای عمل تنظیم گردیده است. هدف از تنظیم و صدور این دستورالعمل برای تهیه و تنظیم بودجه دهیاری ها به منظور تحقق مبنای زیر می باشد:

۱- هر دهیاری با تطبیق درآمدهای مورد وصول با عناوین درآمدهای طبقه بندی شده در بودجه اقدامات لازم را برای شناسایی، تصویب و اخذ درآمدهای وصول نشده، معمول نماید.

۲- دهیاری با طبقه بندی هدف ها و برنامه های خود هزینه اجرای وظایف، فعالیت ها و طرح های مختلف را برآورد و مشخص نماید.

۳- تهیه و اجرای برنامه های دهیاری بر پایه طرح های مطالعه شده قبلی صورت گیرد.

۴- هر دهیاری باید براساس وظایفی که عهده دار انجام آن است برنامه ها و فعالیت‌های سالیانه خود را ارایه و پیشنهاد نموده و درخواست اعتبار لازم برای اجرای آنها را در بودجه بنماید.

۵- در موارد ضروری برحسب توصیه های قانونی و برای جلب مشارکت بیشتر اهالی، بتوان اطلاعات جامع و قابل درکی از درآمدها و هزینه های اجرای برنامه های مختلف در دسترسی اهالی قرار داد.

۶- مسئول تهیه بودجه دهیاری و مسئول تأیید و تصویب آن شورای اسلامی می باشد.

نحوه پیش بینی:

۱- پیش بینی درآمد به تفکیک منابع مختلف به موجب فرم شماره یک (پیش بینی درآمد و منابع تأمین اعتبار) ضمیمه این دستورالعمل انجام می گیرد. چنانچه از شکل فرم مزبور بر می آید مبنای پیشنهاد وصول درآمد برای سال بودجه مورد نظر، «جمع وصولی درآمد در سه ماه آخر سال قبل» و «وصولی قطعی نه ماهه اول سال جاری» می باشد. ولی در عین حال با مقایسه این جمع با «وصولی قطعی سال گذشته» و درآمد در «بودجه سال جاری» پیش بینی وصول درآمد بیش از مبلغ جمع به دست آمده نیز بلااشکال است.

۲- میزان افزایش پیش بینی درآمد نسبت به سال قبل و سال تنظیم بودجه باید از یک درصد منطقی برخوردار بوده و چنانچه افزایش فوق العاده ای در هر یک از منابع درآمد قابل پیش بینی باشد، گزارش توجیهی لازم باید به ضمیمه فرم مربوطه ارایه گردد.

۳- به دلیل بعضی از ضرورت های قانونی و نیز با توجه به ماهیت وصول برخی از درآمدها و منابع تأمین اعتبار قبل از اینکه اعتبارات بودجه دهیاری برآورد شود باید نحوه تخصیص درآمدها به اعتبارات جاری و عمرانی مشخص گردد یا به عبارت دیگر باید سهم اعتبارات جاری و عمرانی از کل درآمدها به موجب فرم مربوطه تعیین گردد.

برای این امر مبنای زیر مورد توجه قرار گیرد:

الف- در اجرای تبصره ۲ ماده ۳۲ آیین نامه مالی دهیاری، تخصیص منابع درآمد به اعتبارات جاری و عمرانی باید به نحوی باشد که حداقل ۶۰ درصد سرجمع بودجه به اعتبارات عمرانی تخصیص یابد.

ب- کلیه درآمدهای اختصاصی باید به موارد هزینه تعیین شده در قوانین و مصوبات و دستورالعمل های مربوطه اختصاص یابد.

ج- درآمدهای حاصل از فروش اموال دهیاری باید به اعتبارات عمرانی تخصیص یابد.

د- کلیه کمک ها و اعانات دریافتی دهیاری باید به اعتبارات و هزینه های مورد نظر اختصاص یابد.

با توجه به مراتب فوق برای مشخص کردن سهم اعتبارات جاری و عمرانی از درآمدها و منابع تأمین اعتبار از فرم مربوطه پیوست استفاده می شود.

طبقه بندی درآمدها و منابع تأمین اعتبار:

۱- درآمدهای دهیاری ها طبق ماده ۳۶ آیین نامه مالی دهیاری ها به شرح زیر می باشد:

الف- درآمدهای ناشی از عوارض (درآمدهای عمومی)

ب- درآمدهای ناشی از عوارض اختصاصی

پ- بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی دهیاری

ت- درآمدهای حاصل از وجوه و اموال دهیاری

ث- کمک های اعطایی دولت و سازمان های دولتی

ج- استفاده از تسهیلات مالی

چ- اعانات و کمک های اهدایی اشخاص و سازمان های خصوصی و اموال و دارایی هایی که به طور اتفاقی یا به موجب قانون به دهیاری تعلق می گیرد

۲- به منظور دستیابی به یک طبقه بندی جامع و مانع از درآمد دهیاری ها، این منابع را به ۶ طبقه اصلی و ۱۴ گروه فرعی طبقه بندی نموده که هر گروه در برگیرنده منابع مختلف درآمد همگن می باشد. علاوه بر آن چون بودجه حاوی پیش بینی درآمدها و منابع تأمین اعتبار است و طبقه بندی فوق فقط ناظر بر تفکیک درآمد است لذا یک طبقه دیگر به عنوان (سایر منابع تأمین اعتبار) شامل ۳ گروه فرعی به طبقه بندی فوق الذکر شده است. عناوین طبقات درآمدی و گروه های فرعی مربوطه در فرم های شماره ۱ پیوست مشخص شده است.

۳- شماره قراردادی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار: برای سهولت در دستیابی به شماره هر منبع درآمد برای آنها یک عدد چهار رقمی مشخص شده است که اولین رقم سمت چپ نشان دهنده طبقه، رقم بعدی نشان دهنده گروه و دو رقم سمت راست مشخص کننده منبع درآمد یا سایر منابع تأمین اعتبار در بودجه دهیاری می باشند.

۴- در صورتی که غیر از درآمدهای مذکور در فرم شماره ۱ دستورالعمل منابع درآمدی دیگری در دهیاری وجود داشته باشد مراتب به دفتر برنامه و بودجه سازمان شهرداری های کشور اعلام می شود تا با توجه به گروه های هفتگانه درآمد کد مناسب به آن اختصاص داده شود و ابلاغ شود.

تنظیم فرم های نهایی:

۱- فرمهای نهایی بودجه حاوی اطلاعات کلی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار دهیاری از یک طرف و اعتبار پرداخت هزینه به تفکیک ادرا، روستایی و عمران روستایی از طرف دیگر، نهایتاً موازنه بین درآمدها و منابع تأمین اعتبار و جمع اعتبارات جاری و عمرانی روستایی می باشد.

۲- بدیهی است براساس اصول «تعالد» و «تقدم درآمد بر هزینه» در بودجه نویسی، اعتبار پرداخت هزینه های دهیاری باید با توجه به پیش بینی میزان وصولی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار برآورد شود و نه اضافه بر آن تا موجب عدم تعادل بین درآمدها و هزینه ها و در نتیجه کسری بودجه نشود.

۱۰- آشنایی با تهیه و تنظیم متمم بودجه

بموجب ماده ۳۵ (اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۱۴). آیین نامه اجرایی تشکیلات، انتخابات داخلی و امور مالی شورای اسلامی بخش (مصوب ۱۳۷۸/۱/۱۱): شورا موظف است در پایان هر سال شمسی و با توجه به برنامه های چهارساله دوره خود و برآورد عواید و درآمدهای سال آتی، بودجه جاری و عمرانی شورا برای سال آینده را حداکثر تا پایان سال تنظیم نماید و نسخه اصلی را برای بخشدار محل و نسخه دوم را برای سابقه در دفاتر شورا نگهداری نماید.

تبصره ۱(اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۱۴): در صورت نیاز، شورا می تواند نسبت به اصلاح یا تهیه متمم بودجه اقدام نماید.

تبصره ۲(اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۱۴): بخشدار می تواند نظرات اصلاحی و تکمیلی خود را به شورا اعلام نماید.

متمم بودجه: در صورتی که دهیاری بخواهد افزایش وصول درآمدها نسبت به پیش بینی وصول در بودجه را به اعتبار پرداخت هزینه های وظایف مختلف تخصیص دهد، تنظیم «متمم بودجه» ضرورت می یابد که به ترتیب زیر عمل می شود.

۱- اضافه وصولی درآمدها و پیش بینی وصول درآمد اضافی در مدت باقیمانده سال با تنظیم فرم شماره یک به درآمدهای پیش بینی شده در بودجه اضافه و کل درآمدهای متمم بودجه برآورد می شود و منظور نمودن اضافه درآمد به اعتبار مواد هزینه وظایف جاری و یا اعتبار پروژه های عمرانی در برنامه ها و وظیفه عمران روستایی به تناسب فرم های مربوطه درج می گردد. در تنظیم متمم بودجه ستون های «بودجه مصوب سال جاری» نسبت به بودجه یک سال به جلو آورده می شود و ستون «پیشنهاد برای بودجه» با توجه به افزایش یا کاهش اعتبارات با عنوان «پیشنهاد برای متمم بودجه» تکمیل می شود.

۲- در تنظیم متمم بودجه نیز رعایت حد نصابهای اعتبارات وظایف مختلف به موجب فرم شماره ۲ خواهد بود.

۳- آمار درآمد دهیاری که موید وصول درآمدهای اضافی نسبت به ارقام پیش بینی در بودجه مصوب است باید جزء مدارک متمم بودجه ضمیمه گردد.

۴- چنانچه تنظیم متمم بودجه فقط برای انتقال موجودی پایان سال گذشته مورد نظر باشد، انتقال موجودی در ردیف درآمد مربوطه درج و تغییر اعتبارات طبق بند ۳ عمل می شود.

۵- افزایش درآمد در متمم بودجه ناشی از انتقال موجودی پایان سال گذشته فقط باید به اعتبار پروژه ها و برنامه های عمران روستایی و اعتبار ردیف «دیون با محل وظایف خدمات اداری و روستایی» تخصیص یابد و تخصیص آن به سایر ردیف های هزینه دو وظیفه اخیرالذکر جایز نیست.

۱۱- آشنایی با تهیه و تنظیم اصلاح بودجه

اصلاح بودجه: در صورتی که برحسب ضرورت در طول سال تغییراتی در ارقام اعتبار بودجه لازم شود که به صورت کاهش یا حذف اعتبار بعضی از برنامه‌ها یا مواد هزینه و افزایش اعتبار دیگر مواد هزینه و برنامه‌ها و یا پایدار کردن اعتبار در مواد هزینه و برنامه‌های جدید باشد به نحوی که کل درآمدها و هزینه‌های دهیاری افزایش نیابد، اعمال این تغییرات در بودجه دهیاری و حصول بودجه جدید، «اصلاح بودجه» نامیده می‌شود که به ترتیب زیر تهیه و تنظیم می‌شود.

برای تنظیم اصلاح بودجه از فرم‌های مورد عمل بودجه استفاده شده و تغییرات مورد نظر در هزینه هر یک از وظایف خدمات اداری روستایی و عمران روستایی، به تناسب فرم‌های مورد استفاده عمل می‌گردد. در تنظیم اصلاح بودجه ستون‌های «عملکرد قطعی سال قبل» و «بودجه مصوب سال جاری» از نظر زمانی نسبت به بودجه یک سال به جلو آورده شده و در ستون «پیشنهاد برای سال بودجه» اصلاحات مورد نظر تکمیل می‌شود.

چنانچه کاهش یا افزایش اعتبار مواد هزینه تا ۱۰ درصد اعتبار مصوب هر یک از مواد در داخل یک برنامه یا یک وظیفه هر آنچه (در صورتی که آن وظیفه به برنامه‌های مختلف تقسیم شده باشد) ضرورت یابد به نحوی که میزان کل اعتبار مربوط به آن برنامه یا وظیفه در بودجه تغییر نکند، با توجه به ماده ۳۴ آیین‌نامه مالی دهیاریها، دهیار می‌تواند این اصلاحات را به تصویب برساند.

در نهایت برای دهیار لازم است که حساب درآمد و هزینه هایش را پس دهد و اینکار با «تفریح بودجه» و تهیه گزارش و بیلانی از عملکرد مالی خود که مبتنی بر بودجه، متمم و اصلاحیه آن در سال گذشته است، برای حسابرسی، ممکن است:

تفریح بودجه: دهیاری موظف است پس از خاتمه دوره عمل بودجه، به منظور تعیین وضعیت حاصل از اجرای بودجه، «تفریح بودجه» را تنظیم نماید.

تفریح بودجه عبارت از صورت مقایسه ارقام پیش‌بینی شده در بودجه با درآمدهای وصولی قطعی از یک طرف و هزینه‌های برآوردی با عملکرد قطعی پرداخت هزینه‌ها از طرف دیگر است.

تفریح بودجه نشان دهنده چگونگی فعالیت دهیاری برای وصول درآمدهای پیش‌بینی شده و همچنین وضع عملکرد وظایف و برنامه‌های مختلف و به خصوص وظیفه عمران روستایی از نظر میزان پیشرفت اجرای پروژه‌های عمرانی مختلف و جذب اعتبارات مصوب مربوطه است، که نهایتاً ارزیابی حصول به هدف‌های کوتاه و میان مدت دهیاری را ممکن می‌سازد.

تنظیم تفریح بودجه دهیاری به موجب سه فقره فرم پیوست (۹ و ۱۰ و ۱۱) انجام می‌شود که ستون‌های پیش‌بینی درآمد و (برآورد اعتبار) در آنها عیناً از آخرین بودجه یا متمم بودجه و یا اصلاح بودجه مصوب دهیاری نقل می‌گردد و ستون‌های (وصولی قطعی) و (پرداخت‌های قطعی) از دفاتر معین هزینه و درآمد استخراج می‌گردد. فرم شماره ۱۱ خلاصه درآمد و هزینه و تخصیص اعتبارات جاری و عمرانی و تعادل آنها را نشان می‌دهد.

تصویب تفریح بودجه به منزله صورت مفاصا حساب دهیاری نبوده و مفاصا حساب با تنظیم بیلان درآمد و هزینه و عندالزوم رایه گزارش حسابرسی امکان‌پذیر است.

۱۱-۱- **طبقه‌بندی وظایف، برنامه، فعالیت و طرح:** وظایف دهیاری به سه طبقه اصلی وظیفه خدمات اداری، وظیفه خدمات روستایی و وظیفه عمران روستایی تقسیم می‌شود. که قالب‌های بودجه‌ای دهیاری بوده و برآورد هزینه‌های اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های مختلف داخل هر یک از دو وظیفه اول مجموعاً در فرم‌های شماره (۳ و ۴) مربوطه به تفکیک مواد بیستگانه انجام می‌شود ولی اعتبار وظیفه عمران روستایی حداقل به تفکیک برنامه‌های ۸ گانه و در قالب فرم شماره ۶ مربوطه براساس هزینه اجرای پروژه‌های مورد نظر از طرح‌های مختلف برآورد می‌شود.

طبقه‌بندی هزینه‌های جاری: در این طبقه‌بندی برای برآورد هزینه اجرایی دو وظیفه «خدمات اداری» و «خدمات روستایی» از روش طبقه‌بندی متداول هزینه چهار فصل «هزینه‌های پرسنلی - هزینه‌های اداری - هزینه‌های سرمایه‌ای و هزینه‌های انتقالی» و ۲۰ ماده هزینه استفاده می‌شود و هر ماده هزینه نیز به ردیف‌های جزء هزینه تقسیم می‌شود.

شماره قراردادی هزینه‌های جاری: برای دستیابی به ترتیب طبقه‌بندی هزینه‌ها از یک عدد ۵ رقمی استفاده می‌شود که رقم سمت چپ نشان دهنده «فصل هزینه»، دو رقم وسط مشخص کننده «ماده هزینه» و دو رقم سمت راست نشان دهنده «ردیف هزینه» می‌باشد. مثال: ۱۰۲۱۱

فصل اول: هزینه‌های پرسنلی

(ماده ۲) هزینه

هزینه‌های عیدی و پاداش: از مجموع پیش‌بینی اعتبار وظیفه خدمات اداری و وظیفه خدمات روستایی، اعتبارات جاری براساس فرم شماره ۵ تعیین خواهد شد.

تأمین اعتبار بودجه شورای اسلامی روستا از محل اعتبارات دهیاری در قالب بخش‌نامه بودجه که توسط وزارت کشور (سازمان شهرداری‌های کشور) همه ساله اعلام خواهد گردید مجاز خواهد بود.

نحوه پیش‌بینی: پیش‌بینی درآمد به تفکیک منابع مختلف به موجب فرم شماره یک (پیش‌بینی درآمد و منابع تأمین اعتبار) ضمیمه این دستورالعمل انجام می‌گیرد. چنانچه از شکل فرم مزبور برمی‌آید مبنای پیشنهاد وصول درآمد برای سال بودجه مورد نظر، «جمع وصولی درآمد در سه ماه آخر سال قبل» و «وصولی قطعی نه ماهه اول سال جاری» می‌باشد. ولی در عین حال بامقایسه این جمع با «وصولی قطعی سال گذشته» و درآمد در «بودجه سال جاری» پیش‌بینی وصول درآمد بیش از مبلغ جمع به دست آمده نیز بلاشکال است.

میزان افزایش پیش‌بینی درآمد نسبت به سال قبل و سال تنظیم بودجه باید از یک درصد منطقی برخوردار بوده و چنانچه افزایش فوق‌العاده‌ای در هر یک از منابع درآمد قابل پیش‌بینی باشد، گزارش توجیهی لازم باید به ضمیمه فرم شماره یک ارایه گردد.

به دلیل بعضی از ضرورت‌های قانونی و نیز با توجه به ماهیت وصول برخی از درآمدها و منابع تعمیم اعتبار قبل از اینکه اعتبارات بودجه دهیاری برآورد شود باید نحوه تخصیص درآمدها به اعتبارات جاری و عمرانی مشخص گردد یا به عبارت دیگر باید سهم اعتبارات جاری و عمرانی از کل درآمدها به موجب فرم شماره ۲ تعیین گردد.

برای این امر مبانی زیر مورد توجه قرار گیرد:

الف - در اجرای تبصره ۲ ماده ۳۲ آیین‌نامه مالی دهیاری، تخصیص منابع درآمد به اعتبارات جاری و عمرانی باید به نحوی باشد که حداقل ۶۰ درصد سرجمع بودجه به اعتبارات عمرانی تخصیص یابد.

ب - کلیه درآمدهای اختصاصی باید به موارد هزینه تعیین شده در قوانین و مصوبات و دستورالعمل‌های مربوطه اختصاص یابد.

ج - درآمدهای حاصل از فروش اموال دهیاری به اعتبارات عمرانی تخصیص یابد.

د - کلیه کمک‌ها و اعانات دریافتی دهیاری باید به اعتبارات و هزینه‌های مورد نظر اختصاص یابد.

با توجه به مراتب فوق برای مشخص کردن سهم اعتبارات جاری و عمرانی از درآمدها و منابع تأمین اعتبار از فرم شماره ۲ پیوست استفاده می‌شود.

۱۱-۲- طبقه‌بندی درآمدها و منابع تأمین اعتبار: درآمدهای دهیاری‌ها طبق ماده ۳۶ آیین‌نامه مالی دهیاریها به شرح زیر می‌باشد:

الف - درآمدهای ناشی از عوارض (درآمدهای عمومی)

ب - درآمدهای ناشی از عوارض اختصاصی

پ - بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی دهیاری

ت - درآمدهای حاصل از وجوه و اموال دهیاری

ث - کمک‌های اعطایی دولت و سازمان‌های دولتی

ج - استفاده از تسهیلات مالی

چ - اعانات و کمک‌های اهدایی اشخاص و سازمان‌های خصوصی و اموال و دارایی‌هایی که به طور اتفاقی یا به موجب قانون به دهیاری تعلق می‌گیرد.

به منظور دستیابی به یک طبقه‌بندی جامع و مانع از درآمددهیاریها، این منابع را به ۶ طبقه اصلی و ۱۴ گروه فرعی طبقه‌بندی نموده که هر گروه در برگیرنده منابع مختلف درآمد همگن می‌باشد. علاوه بر آن، چون بودجه حاوی پیش‌بینی درآمدها و منابع تأمین اعتبار است و طبقه‌بندی فوق فقط ناظر بر تفکیک درآمد است لذا یک طبقه دیگر به عنوان (سایر منابع تأمین اعتبار) شامل ۳ گروه فرعی به طبقه بندی فوق‌الذکر افزوده شده است.

عناوین طبقات درآمدی و گروه‌های فرعی مربوطه در فرم‌های شماره ۱ پیوست مشخص شده است.

شماره قراردادی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار: برای سهولت در دستیابی به شماره هر منبع درآمد برای آنها یک عدد چهار رقمی مشخص شده است که اولین رقم سمت چپ نشان دهنده طبقه، رقم بعدی نشان دهنده گروه و دو رقم سمت راست مشخص کننده منبع درآمد یا سایر منابع تأمین اعتبار در بودجه دهیاری می‌باشند.

در صورتی که غیر از درآمدهای مذکور در فرم شماره ۱ دستورالعمل منابع درآمدی دیگری در دهیاری وجود داشته باشد مراتب به دفتر برنامه و بودجه سازمان شهرداری‌های کشور اعلام می‌شود تا با توجه به گروه‌های ۷ گانه درآمد کد مناسب به آن اختصاص داده شود و ابلاغ شود.

۱۱-۳- وظایف مرتبط با تهیه و تنظیم، تصویب و نظارت بر اجرای بودجه

وظایف ذی‌حسابان دهیاری:

- ۱- در اجرای تبصره ۱ ماده ۳۲ آیین نامه مالی دهیاری‌ها، مسئولیت تنظیم بودجه، تفریغ بودجه دهیاری و مراقبت در حسن اجرای آن، به عهده دهیار و مسئول امور مالی دهیاری است و واگذاری این وظیفه از طرف دهیار به هر یک از مأموران دیگر دهیاری، از دهیار و مسئول امور مالی رفع مسئولیت نخواهد کرد.
- ۲- دهیار باید با همکاری مسئول امور مالی کلیه ارقام و فرم‌های بودجه پیشنهادی را بررسی نموده و بودجه پیشنهادی را به نحوی تنظیم نماید که بین درآمدها و هزینه‌ها تعادل برقرار گردد.
- ۳- در اجرای ماده ۱۹ اساسنامه دهیاری‌ها باید ترتیبی اتخاذ گردد که دهیاری بودجه سالیانه خود را تا آخر دی ماه به شورای اسلامی روستا تسلیم و اقدامات بعدی را با توجه به ماده ۳۲ آیین نامه مالی دهیاری معمول دارد.
- ۴- اصلاحاتی که توسط شورای اسلامی روستا در ارقام بودجه به عمل می‌آید اولاً نباید با برنامه مصوب ۵ ساله دهیاری باشد، ثانیاً تعادل بین درآمد و هزینه‌ها را محفوظ نگاهدارد، ثالثاً نباید موجب مغایرت بودجه با حد نصاب‌های قانونی شود. (موضوع تبصره ۲ ماده ۳۲ آیین نامه مالی دهیاری‌ها)
- ۵- در اجرای ماده ۳۴ آیین نامه مالی، دهیار می‌تواند اعتبارات مصوب در بودجه را برای هر یک از مواد هزینه و یا فعالیت‌های داخل در یک وظیفه تا ده درصد کاهش یا افزایش دهد که از اعتبار کلی بودجه مصوب برای آن وظیفه تجاوز نکند.

۶- دهیار باید کنترل لازم را برای وصول به موقع درآمدهای پیش بینی شده در بودجه به عمل آورده و اقدامات قانونی برای شناخت عوارض و منابع درآمدی جدید و تصویب آنها را معمول نماید.

۷- در اجرای تبصره ۴ ماده ۳۲ آیین نامه مالی، دهیار مکلف است نسخه ای از بودجه و تفریغ بودجه را حداکثر تا ۱۰ روز پس از تصویب به استانداری و وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) ارسال نماید.

حسابداری بودجه:

۱- بودجه در دفاتر حسابداری ثبت نمی شود ولی جهت کنترل پراخت هزینه ها در حدود اعتبارات مصوب، با رعایت ماده ۴۲ آیین نامه مالی دهیاری، اعتبارات مصوب بودجه در دفتری به نام دفتر اعتبارات ثبت و پرداخت هزینه ها از آن محل تعهد و تأمین اعتبار می شود. منظور از تعهد به مثابه مرحله ای از پرداخت هزینه موضوع ماده ۴۰ آیین نامه مالی دهیاری نیست بلکه منظور اعلام وجود اعتبار در ردیف مربوطه برای پرداخت مشخص قبل از انجام هزینه و تعهد تأمین اعتبار آن پس از انجام هزینه است.

۲- سرفصل حساب درآمدها در دفتر کل (گروه درآمد) و در دفتر معین (ردیف درآمد) تعیین می شود که به تفکیک در آنها ثبت می شود.

۳- سرفصل حساب هزینه های جاری در دفتر کل برای فصول و مواد هزینه های جاری به تفکیک دو وظیفه خدمات اداری و خدمات روستایی و برای اعتبارات عمرانی به تفکیک ۸ برنامه از وظیفه عمران روستایی تعیین می شود.

۴- سرفصل حسابهای هزینه های جاری (خدمات اداری و خدمات روستایی) به تفکیک ردیف های هزینه هر یک از دو وظیفه خدمات اداری و روستایی تعیین می شود (صورت تطبیق حسابهای معین و کل)

۵- کل هزینه های عمرانی دهیاری که در هنگام پرداخت، تخصیص آن به پروژه، طرح یا برنامه مشخص میسر نباشد در سرفصل «حساب انتظامی مواد هزینه عمرانی» ثبت شده و در پایان سال در صورت تصویب اعتبار پروژه مربوطه در متمم بودجه یا اصلاح بودجه دهیاری با برگه حسابداری از حساب انتظامی عمرانی برگشت و به حساب هزینه پروژه عمرانی مربوطه ثبت می شود.

منابع و مأخذ:

- اکبری غضنفر عبدالهی، مجید، مجموعه قوانین و مقررات ده و دهیاری چاپ سوم، انتشارات قلمستان هنر، ۱۳۸۵
- کلاتری خلیل آباد، دکتر حسین، آشنایی با نحوه تهیه طرح های توجیهی درآمدها، پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاددانشگاهی، ۱۳۸۵
- قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران
- منتظری، سیدعلی اکبر، مجموعه کامل قوانین و مقررات شوراهای اسلامی، چاپ اول، انتشارات بیت الاحزان، قم، ۱۳۸۳
- دستورالعمل ایجاد یکنواختی در نظام عوارض شوراهای اسلامی بخش
- دستورالعمل شیوه محاسبه عوارض محلی عمومی
- آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران
- آیین نامه اجرایی قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی
- آیین نامه اجرای تشکیلات، انتخابات داخلی و امور مالی شوراهای اسلامی روستا و نحوه انتخاب دهیار
- علوی طبری، سیدحسین، اصول بودجه دولتی (مبانی امور مالی و تنظیم بودجه آموزش و پرورش)، چاپ هفتم، انتشارات دانشگاه پیام نور، ۱۳۷۸
- ماهنامه حسابدار
- دستورالعمل تهیه و تنظیم بودجه دهیاری ها
- کلاتری خلیل آباد، قوانین و مقررات دهیاری ها، پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاددانشگاهی، ۱۳۸۵